№ 190 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ՕԳՈՍՏՈՍԻ

1912

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 29 ՕԳՈՍՏՈՍԻ № 190

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaktion du journal „MSHAK".

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲԼԻ.
Սեպտեմբ. 1-ից մինչև հոկտ. 1-ը 85 կ.։ Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։ Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնոյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան Վարչութիւնը
յայտնում է ի գիտութիւն 1912—13 թ. թատերաշրջանի համար հրաւիրված դերասանների և դերասանուհիների, որ ներկայացումները սկսվելու են ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 8-ԻՆ, իսկ փորձերը՝ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 8-ԻՑ։
առ. 631. 1—1

«ՄՇԱԿԻ» ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ հրատարակութեամբ
Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Լ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆԻ կազմած
„ՄՇԱԿԻ" ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ (1872–1912)
Հանգուցեալ Գր. Արծրունու, Անդր. Արծրունու, Րաֆֆիի, Գ. Սունդուկեանի, Ա. Արփիարեանի, Ե. Տէր-Մարկոսեանի, Ալ. Քալանթարի և Հ. Առաքելեանի պատկերներով։
Գիրքը բաղկացած է 132 էջից, տպված է ամենալաւ թղթի վրա և պարունակում է իր մէջ «Մշակի» 40 տարվայ համառօտ պատմութիւնը, բոլոր խոշոր երեւոյթների, բելլետրիստ. երկերի, նշանաւոր յօդուածների և այդ ժամանակամիջոցում «Մշակի» ունեցած աշխատակիցների և թղթակիցների անունների յիշատակութիւնը։
ԳԻՆՆ Է 50 ԿՈՊ.
Պահեստը Թիֆլիսում, «Մշակի» գրասենեակում։
«Մշակի» բաժանորդները ճանապարհածախք չեն վճարում։
ԳՐՔԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԻՑ ՍՏԱՑՎԱԾ ԶՈՒՏ ԱՐԴԻՒՆՔԸ ՑԱՏԿԱՑՎՈՒՄ Է «ՄՇԱԿԻ» ՖՈՆԴԻՆ։
(առ.) 0—23

«ՄՇԱԿԻ» ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ հրատարակութեամբ
Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
„ՄՇԱԿ" ԵՒ ՀԱՅ ԿԻՆԸ
(«Մշակի» 40-ամեայ յօբելեանի առիթով)
I հատոր
Այդ հատորի մէջ ամփոփված են 1872 թւականից մինչև 1891 թւականը «Մշակի» մէջ լոյս տեսած առաջնորդողները, յօդուածները և բանաստեղծութիւնները, որոնք նուիրված են կանանց հարցին ընդհանրապէս և մասնաւորապէս հայ կնոջ առաջխաղացման գործին։ Գիրքը բաղկացած է 7+294 մեծադիր էջից, տպված լաւ թղթի վրա, Գր. Արծրունու մեծադիր գրաւիւր պատկերով։
Գինը ՄԷԿ ռուբլի։
Պահեստը Թիֆլիսում, «Մշակի» գրասենեակում։
«Մշակի» բաժանորդները ճանապարհածախք չեն վճարում։
ԳՐՔԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԻՑ ՍՏԱՑՎԱԾ ԶՈՒՏ ԱՐԴԻՒՆՔԸ ՑԱՏԿԱՑՎՈՒՄ Է «ՄՇԱԿԻ» ՖՈՆԴԻՆ։
(առ.) 0—26

ԴԵՌ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐ ԿԱՆ

II

Կովկասեան բարձրագոյն դպրոցը լինելու է ոչ թէ համալսարան, այլ պօլիտեխնիկում։

Կովկասեան համալսարանի բացման գաղափարին դեռ ևս չեն ընտելացել մայրաքաղաքի ղեկավարող շրջաններում։ Այնտեղ տիրում է այն համոզմունքը, թէ համալսարանը դեռ ևս վաղաժամ է Կովկասի համար, թէ համալսարանի պատերի շրջափակում կը գերիշխեն ոչ այնքան գիտնական, որքան կուսակցական տրամադրութիւններ։

Անկասկած՝ այդտեղ մեծ թիւրիմացութիւն կայ։ Լաւ չէ գիտակցված մեր երկրի և մեր ազգաբնակութեան զգացմունքը դէպի գիտութեան տաճարի հեղինակութիւնը և կոչումը, լաւ չէ գնահատված համալսարանի կրթիչ ազդեցութիւնը հասարակութեան վրա։ Բայց փաստը փաստ է. համալսարան բանալը չէ թոյլատրվում և այժմ գործնական նշանակութիւն ունի պօլիտեխնիկումի կամ բազմաբուեստեան դպրոցի հիմնադրութեան խնդիրը։

Կովկասեան պօլիտեխնիկումը կունենայ չորս բաժին՝
մեքենայագիտական
քիմիագիտական
գիւղատնտեսական և
տնտեսագիտական։

Այդ չորս բաժինները կոչված են տալու մեր երկրին տեխնիկներ՝ մթերքների մշակութեան, հանքերի շահագործութեան, զանազան տեսակ արհեստանոցների և լաբօրատօրիաների համար, գիւղատնտեսներ՝ պատրաստված մեր երկրի առանձնայատուկ պայմաններում գործելու համար, տնտեսագէտներ՝ ծանօթ մեր երկրի տնտեսական, իրաւաբանական, հասարակագիտական և պատմական-կուլտուրական պայմաններին։

Այդ բաժինների մանրամասն ծրագիրները և նրանց կազմակերպութեան ու մշտական պահպանութեան նախահաշիւները դեռ ևս հանգամանքօրէն չեն կազմված։

Ճիշդ է, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մէջ կան մի քանի թւանշաններ և հաշիւներ, բայց բացակայում են մշակված և վերջնականապէս ձևակերպված նախագծներ՝ վերաբերեալ բոլոր բաժիններին։

Այժմ հերթական է դառնում այդ ծրագիրների մշակութեամբ զբաղվելը։ Եւ դրանով կարող են զբաղվել թէ քաղաքային ուպրավային կից գոյութիւն ունեցող համալսարանական յանձնաժողովը և թէ բարձրագոյն դպրոցի խնդիրների քննութեան համար հաստատված գլխաւոր կոմիտէն։ Որքան լսվում է, գործակցութեան պէտք է հրաւիրվի նաև ուսումնական շրջանի հոգաբարձուի դիւանատունը՝ նախահաշիւների կազմութեան համար։

Միևնոյն ժամանակ անհրաժեշտ է, որ հասարակական կարծիքը արթուն լինի բարձրագոյն դպրոցի խնդիրների քննութեան ժամանակ և աչալուրջ կերպով հետևի այն բոլոր ելևէջներին, որոնցով կանցնի քննութիւնը։ Հասարակական առողջ և խելացի կարծիքի գիտակցական պահանջները կունենան դրական նշանակութիւն՝ ազդելու և Պետական Դումայի անդամների վրա, որոնց պէտք է յանձնված լինի վճռ կայացնելու կովկասեան պօլիտեխնիկումի ծախքերի նախահաշւի մասին։

Երկար, չափազանց երկար սպասեցինք և սպասում ենք բարձրագոյն դպրոցի բացմանը մեր երկրում. գործ դնենք դարձեալ ջանքեր, բաց չը թողնենք նպաստաւոր պայմանները և իրականացած տեսնենք երկրի ազգաբնակութեան իղձերի մի մասը։

Ս. Քալանթար

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
27 օգոստոսի

Մօսկվա.—(Պաշտօնական)։ Պալատական մինիստրի հեռագիրը. «Նոցին Մեծութիւններ Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհին, Գահաժառանգն ու Օգոստափառ Աղջիկները միասին օգոստոսի 27-ին բարեհաճեցին ժամանել Մօսկվա»։

Մօսկվա.—Հին մայրաքաղաքը հանդիսաւոր ընդունելութիւն ցոյց տուեց Թագաւորին, Թագուհուն և Օգոստափառ Ընտանիքին։ Ժամը 10-ին առաւօտեան զանգակների հանդիսաւոր ղօղանջիւնը ազդարարեց կայսերական գնացքի մօտենալու մասին։ Սալոնվագօնը հանդարտութեամբ մօտեցաւ կայարանին, Թագաւոր Կայսրը դուրս եկաւ վագոնից, ընդունեց քաղաքապետի զեկուցումը, ողջունեց Մեծ Իշխաններին, անցաւ պատւաւոր պահակի առջևից։ Երաժշտախումբը նուագեց «հանդիպումը»։ Դրօշակը խոնարհեց։ Պահակին ողջունելուց յետոյ, Կայսրը մտաւ հանդիսաւոր օթեակը. այնտեղ հետևեց Կայսերական Ընտանիքը և։ Քաղաքագլուխը ծաղկեփունջ մատուցեց Կայսրուհուն։

Մօսկվա.—Երկաթուղու հանդիսաւոր օթեակներից դուրս գալով Նոցին Մեծութիւնները, Օգոստափառ Զաւակների հետ միասին, Մեծ Իշխանների և շքախմբի ուղեկցութեամբ, հազարաւոր ժողովրդի ցնծալից աղաղակների տակ, մեկնեցին Կրեմլեան պալատը։ Անցնելու ճանապարհին երկու կողմերից շարքով կանգնած էին զօրքերը, զինուորական դպրոցների, արական և իգական գիմնազիաների աշակերտները, ժողովրդի անհագին բազմութիւն։ Բոլոր եկեղեցիների զանգերը ղօղանջում էին, հոգևորականութիւնը զգեստաւորութեամբ ընդ առաջ էր գալիս զանազան եկեղեցիներից։ Պալատի մուտքի առջև ցած իջնելով կառքից, Կայսերական Ընտանիքը մտաւ պալատը։ Ցերեկվայ ժամը 2-ին Կրեմլեան Մեծ Պալատից Նոցին Մեծութիւնները գնալու էին Ուսպենսկի տաճարը։ Նշանակված ժամին արարողապետը ազդարարեց Նոցին Մեծութիւնների դուրս գալը օթեանից։ Այդ ժամանակ Ուսպենսկի տաճարում հաւաքված սպասում էին մինիստրների խորհրդի նախագահը, մինիստրները, Պետական Խորհրդի նախագահը, սենատորները և այլ պաշտօնեաներ։ Ուղիղ ժամը 2-ին Նոցին Մեծութիւնները դուրս եկան օթեակներից արարողապետի և պալատականների առաջնորդութեամբ և ուղեկցութեամբ Մեծ Իշխանների, ազնուականութեան, գեներալների, քաղաքային և գիւղացիութեան ներկայացուցիչների ու պատգամաւորութիւնների, անցան Եկատերինեան, Անդրէյէվեան, Ալեքսանդրեան, Գէօրգիեվսկի ու Վլադիմիրեան դահլիճների միջից՝ ողջունվելով պաշտօնավոր անձանց, պատգամաւորութիւնների և ներկայացուցիչների կողմից։ Լսելով հոգևորականութեան համառօտ գոհացուցական մաղթանքը, Թագաւորը, Թագուհին, Գահաժառանգը, Մեծ Իշխանուհիներն ու Մեծ Իշխանները գնացին Ուսպենսկի տաճարը, ուր միտրոպօլիտը մաղթանք կատարեց եկեղեցում։ Մաղթանքից յետոյ Նոցին Մեծութիւնները մեկնեցին Չուդովեան վանքը, իսկ այս վերջինից էլ ներքին անցքով մտան Նիկօլայէվեան պալատը, և այս վերջինիցս էլ Կրեմլեան պալատը։ Երեկոյեան ժամը 5-ին Նոցին Մեծութիւնները այցելեցին Մօսկվայի ազնուականութեան պատմական տունը, ուր արդէն նախապէս հաւաքվել էին ազնուականները իրանց ընտանիքներով, քաղաքագլուխը, մինիստրները, ադմինիստրացիան, պատգամաւորութիւնները, Հայրենական պատերազմին մասնակցողների սերունդները։ Նահանգական ազնուականութեան պարագլուխ Սամարինը ողջունեց Նոցին Մեծութիւնների գալուստը և աղ ու հաց մատուցեց։ Ապա հիւրասիրեց թէյով. թէյի միջոցին Սամարինը ներկայացաւ Թագաւոր Կայսրին և մի հակիրճ ճառով ազնուականութեան անունից նուիրեց ձեռքի դրօշակը։ Մօսկվայի ազնուականութիւնը մի-մի օրինակ «Մօսկվայի ազնուականութիւնը 1812 թւին» «պատմական աշխատութիւնից մատուցեց Կայսրին և Կայսրուհուն։ Նոցին Մեծութիւնները շնորհակալութիւն յայտնեցին լաւ ընդունելութեան համար և մեկնեցին։

Երեկոյեան Մեծ Թատրօնում ներկայացում տեղի ունեցաւ բացառապէս հրաւիրվածների համար։ Ներկայ էին Բօրօդինեան կռւի 100-ամեակի հանդէսներին մասնակցող անձինք, նոյնպէս և մինիստրներն ու տեղական իշխանութեան ներկայացուցիչները։ Երեկոյեան Մօսկվան հրավառված էր։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
27 օգոստոսի

Մօսկվա.—Թագաւոր Կայսրը Բօրօդինոյի հանդէսի ժամանակ, օգոստոսի 26-ին, դիմելով գիւղական ազգաբնակութեան պաշտօնավոր անձանց, ասել է հետևեալը. «Ես բաղդաւոր եմ, որ ձեզ հետ միասին անց եմ կացնում այս նշանակալից տարեդարձը Բօրօդինեան կռւի, ուր ձեր պապերն ու նախնիքները կռիւ են մղել փառաւոր թշնամու դէմ և պաշտպանել հայրենիքը, որին օգնական է եղել հաւատը առ Աստուած, անձնուիրութիւնը առ Թագաւորը և սէրը առ հայրենիքը։ Յոյս ունեմ, որ դուք ձեր զաւակներին էլ կը դաստիարակէք միևնոյն աւանդներով՝ սիրով և անձնուիրութեամբ դէպի մայր Ռուսաստանը»։

Պետերբուրգ.—Ժանտախտի պատճառով Աստրախանի նահանգապետը յետաձգել է Հայրենական պատերազմի 100-ամեայ յօբելեանական հանդէսը և չէ թոյլատրել տօնավաճառը։

Աստրախանի նահանգի Ջանբէգ գիւղն են ուղարկվում ժանտախտի դէմ կռիւ մղելու նպատակով 4 բժիշկ։

Պարիզ. — Լրագիրները հաղորդում են, որ գնդապետ Մանժէնը օգոստոսի 25 ին, կատաղի կռւից յետոյ, մտաւ Մարաքէշ, ազատեց ֆրանսիացի գերիներին և փախցրեց գահախնդիր Էլհիբային։

Ցյուրիխ.—19 պետութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ բացվեց տնայնագործական արդիւնաբերութեան միջազգային պաշտպանութեան կօնգրէսը։

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
27 օգոստոսի

Կ. Պոլիս.—Ալբանիայում խառնակութիւնները շարունակվում են։ Ամենուրեք երևան են եկել ալբանական, բօլգարական, սերբիական և յունական հրոսակախմբեր, որոնք այրում են ու թալանում գիւղերը, կոտորում, բռնաբարում, հարուստներին գերում փրկանք առնելու նպատակով։ Օխրիտի մօտերքում բռնված է նախկին մինիստր Թալիլ փաշան։ Համարեա ամեն օր ուժանակներ պայթեցնելու փորձեր են կատարվում երկաթուղագծերի վրա և արքունական շինութիւնների մէջ։ Պօստային հաղորդակցութիւնը Իփէկի և Միտրօվիցայի միջև խզված է։ Այնուամենայնիւ խաղաղարար յանձնաժողովի նախագահ Իբրահիմ փաշան յոյս ունի, որ մի ամսից յետոյ լիակատար հանգստութիւն կը տիրի։

Սօֆիա.—Կարաթաֆա սահմանային պահակատան մօտ թիւրքերը սպանել են 2 բօլգարացի ունտեր-օֆիցէր։ Հրացանաձգութիւնը շարունակվում է։ Կառավարութիւնը յանձնարարել է իր դեսպան Սարաֆօվին եռանդուն առաջադրութիւն անել Բ. Դրանը յանցաւորին պատժել տալու նպատակով։ Նոյնանման քայլեր է արել նաև թիւրքական դեսպանը Սօֆիայում։

Աթէնք.—Օլիմպիական Զևսի տաճարում Անատոլիայի, Ռումէլիայի, Կիպրոսի, Կրետէի և Սամոսի յունական բոլոր ասօցիացիաների մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ բողոքի միտինգ Թիւրքիայի յոյների կեանքի պայմանների դէմ։ Ընդունված բանաձևով բողոքում են Թիւրքիային քրիստոնեայ ազգաբնակութեան իրաւունքները խախտելու դէմ, պահանջում են ճանաչել ազգութիւնների իրաւունքները, սահմանադրութեան լիակատար իսկական գործադրումը, նոյնպէս և առաջարկում են յոյն կառավարութեանը եռանդուն առաջադրութիւններով միջազգային երաշխաւորութիւններ ստանալ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
27 օգոստոսի

Թաւրիզ.—Սուջ-Բուլաղից հաղորդում են գիւղերում կողոպուտները սաստկանալու մասին։ Կողոպուտների շարժառիթ է ծառայել Քիրմանշահի գրաւումը ֆէդայիների կողմից և այն հանգամանքը, որ Սուջ-Բուլաղի քիւրդերը լուր էին ստացել թէ անիշխանութիւն է տիրում։

Ջուլֆա.—Մաքսատանը նորից գրաւված է 6 ծանրոցներ գնդակացիրների մասերի հետ, որոնք ուղարկված են Գերմանիայից, ինչպէս և առաջ բռնված 50 ծանրոցները, որոնք նոյնպէս ուղարկված էին գերմանական Շիւնէմանի ֆիրմայից Թաւրիզ։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 19 օգոստոսի

Տասն օրից աւելի կը լինի, որ Թաւրիզի առաջնորդարանն ստացել է ազգիս Վեհափ. Կաթողիկոսի կօնդակը հայ տպագրութեան 400-ամեակի և տառերի գիւտի 1500-ամեակի համազգային մեծ տօնի կատարման մասին նաև Թաւրիզում։ Վեհի կօնդակում նշանակված էին այն 5 կէտերը, որոնք աւարկայ պէտք է դառնան մեծ տօնի ընթացքում։ Հայրապետն յիշատակել էր նաև այն, որ շուտով է ուղարկվելու հանդիսակատարութեան մանրամասն ծրագիրը՝ մշակված Էջմիածնի կենտրօնական յանձնախմբից և վաւերացված Նորին Սրբ. Օծութիւնից։ Դեռ մինչև այսօր չը հասաւ խոստացված ծրագիրը, որ առաջնորդարանն անցնէր գործի։

Թաւրիզում տպվող «Աղաղան» ամսագրի և համանուն ընկերութեան վարչութիւնը կանխել էր տպագիր յայտարարութիւններով հանդիսի առիթով խորհրդակցական ժողով գումարելու և՝ եթէ կարելի լինէր՝ յանձնախումբ ընտրելու նախաձեռնութիւնը իր վրա առնելու մտքով։ Արդարև ժողովը տեղի ունեցաւ Կենտր. դպրոցի սրահներից մինում օգոստոսի 10-ին, ուր կատարվեց մտքերի փոխանակութիւն, և վիճաբանութիւնների ժամանակ ժողովի նախագահ բժիշկ Սարգսի կողմից առաջարկվեց յանձնաժողով կազմելու հարցը։ Ժողովին ներկայ էին առաջնորդական փոխանորդ Կարապետ քահ. Մանուկեան և «Մշակի» խմբագիր Հ. Առաքելեան։ Թէր ու դէմ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան. խօսեց փոխանորդը և բացատրեց, որ ծխական ժողով գումարելու և յանձնախումբ ընտրել տալու նախաձեռնութիւնը պատկանում է միայն առաջնորդարանին՝ համաձայն կօնդակի տրամադրութեան, ուստի ներկայ ժողովը պարզ խորհրդակցական և մտքերի փոխանակութիւն կատարող նշանակութիւն միայն կարող է ունենալ։ Ի վերջոյ խօսք առաւ Հ. Առաքելեան և համոզիչ փաստերով բացատրեց Էջմիածնում տօնակատարութիւնը լինելու իմաստը, կրթական-դպրոցական ֆօնդի առաւելութիւնը և Պարսկաստանի՝ մեծ տօնին մասնակցելու անհրաժեշտութիւնը, յայտնելով որ գուցէ համազգային մեծ տօնին հիմնարկվելու փաւքն ունեցող համազգային ֆօնդից օգուտ ստանայ նաև Պարսկաստանը։ Հ. Առաքելեանի ճառից յետոյ ժողովը յարգանքով ընդունեց Վեհի կօնդակը և սպասում է առաջնորդական փոխանորդի նախաձեռնութեան։ Սպասվում է ծրագրին, որպէսզի կատարվի յանձնախմբի ընտրութիւնը։

Յոյժ ցանկալի կը լինէր, որ դպրոցական ֆօնդը լինէր համազգային բնաւորութեամբ, որից օգուտ քաղէր ոչ միայն ռուսահայ համայնքը, այլև թիւրքահայերն ու պարսկահայերը։

Օգոստոսի 18-ին Թաւրիզում մի քանի շաբաթով հիւր տիկին Հեղինէ Սաստամեանի նախաձեռնութեամբ և տիկ. Հ. Ժորժի և օր. օր. Նազարբէկեանների եռանդուն

գործակցութեամբ Կենտր. դպրոցի ընդարձակ այգում տեղի ունեցաւ սէզօնային վերջին մեծ զբօսանքը Կենտր. ուսումնարանի օգտին՝ սկսած երեկոյեան ժամը 7-ից: Պէտք է խոստովանած, որ զբօսանքը կազմակերպող տիկիններն և օրիորդները ոչ մի ջանք չէին խնայել փայլուն, հետաքրքրական ու գրաւիչ դարձնելու, որտեղ արդարև հաւաքված էր մեծ բազմութիւն: Համաձայն տարածված տպագիր ծրագրի, երգվեցին խմբական երգեր, արտասանվեցին ոտանաւորներ: Ֆրանսերէն երգեց տիկ. Տէր-Զաքարեան՝ էլիզա բելգիայի, ջութակի ընկերակցութեամբ: Կային ռուսաց զինւորական նուագախումբն ու ազգային թըմբուկն ու զուռնան, որոնք փոխ առ փոխ ածում և զուարճացնում էին հասարակութիւնը: Հանդէսի կիսին՝ ի մեծ զուարճութիւն երկսեռ հասարակութեան և երեխաների՝ կատարվեց չքեղ իլլիւմինացիա: Եղան եւրօպական պարեր, և մեր օրիորդներն ու երիտասարդները, պատանիներն ու փոքր աղջիկները կայտառում էին ուրախ զուարթ: Մուտքն երկու զառն էր մեծերի համար, և 10 կոպ. աշակերտների ու փոքրահասակների համար: Աշխատասէր օրիորդներն ու տիկինները ծախում էին ծաղիկ, կոնֆէտի և քաշել տալիս վիճակախաղի տոմսեր: Նորութիւն էր petits chevaux, որ բաւականին զուարճութիւն պատճառեց շրջապատողներին և շահ՝ ուսումնարանին: Ընդհանրապէս շատ մեծ բաւականութիւն պատճառեց զբօսանքը և անզգալի՝ հասարակութեան համար: Զուտ շահ մնում է ուսումնարանին 300 թումանից աւելի մի գումար:

Երկթաղի ծխական ուսումնարանները կազմում են իրանց ուսուցչական խմբերը. Բերդաթաղի հոգաբարձութիւնը վարձեց նախորդ տարվայ տեսչին 3 տարով, խումբը մնում է գրեթէ նոյնութեամբ: Ցայտնի չէ տակաւին Լիլավա թաղի ծխական և Կենտրոնական ուսումնարանի խմբերի կազմութիւնը. ամեն դէպքում ուսումնական տարվայ սկզբին՝ բացի Կենտրոնականից, ուսումնարանների բացման յայտարարութիւնները տրված են արդէն: Հայկազուն

ԱՌԱԾՆԵՐԻ ՍԽԱԼԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրակի օրուան հերոսութիւնը

Ես, ինչպէս ամեն բանի, առածների անսխալականութեան մասին ալ մեծ հաւատք չունիմ և կը զարմանամ, որ ազգերու իմաստութիւնը կոչած են զանոնք, մինչդեռ յաճախ ազգերու տխմարութիւնը կապացուցանեն պարզապէս:

Եւ զուարճալին այն է, որ ամենէն անսխալական կարծուած առածներն են, որ կոչտ իրականութեան կողմէ կը հերքուին առանց ամենատարրական ակնածութեան:

Այս կէս-իմաստասիրական խորհրդածութիւնները բնականաբար օդաքարի մը պէս յանկարծ գլխուս չիջան, այլ ծնունդ առին կիրակի (օգոստ. 12/25) առտու Այ-Ստէֆանոյի մէջ Օրմանեան սրբազանի պատարագ մատուցած պահուն տեղի ունեցած միջադէպներուն և անոնց յաջորդող իրողութիւններուն առթիւ:

Տեսնելով դաշնակցական տղերքներուն ակտը և անոր անմիջական հետևանքը, աս եզրակացութեան հասայ, թէ կուտ մը չէր արժեր այն ճշմարտութեան կարգ անցած առածն, որուն համեմատ իբր թէ «խելացի թշնամին՝ անխելք բարեկամէն լաւագոյն է»:

Ընդհակառակը, խորհեցայ, թէ «յաճախ անխելք թշնամին մեզի շատ աւելի օգտակար կրնայ ըլլալ, քան խելացի բարեկամը»:

Այսպէս, օրինակի համար, կիրակի առտու, Այ-Ստէֆանոյի եկեղեցին ու բակը լեցուած էր եթէ ոչ հակառակ Օրմանեան սրբազանի, գոնէ մեծ մասամբ անտարբեր կամ հետաքրքիր բազմութիւն մը: Արդ, բաւ եղաւ, որ դաշնակցական ակտը տեղի ունենայ (անհատական կամ ոչ հանգամանքով, այդ խնդիր չէ), որպէսզի ամբողջ ժողովուրդը խանդավառի ի նպաստ պատարագչին ու «կեցցէ»-ներով ծափողջունէ զայն դուրս ելած միջոցին և փութայ իր աջը համբուրելու, անօրինակ խանդաղատանքով մը:

Եթէ Դաշնակցութիւնն իր ընդգրկած տակտիկան Օրմանեանի պարագաներուն հանդէպ, տակաւին մէկ քանի անգամներ ալ շարունակէ, կրնանք ապահով ըլլալ, որ նախկին պատրիարքը Կ. Պոլսոյ ամենէն ժողովրդական եկեղեցականը պիտի դառնայ:

Արդ՝ Օրմանեան սրբազանը իրաւունք չունի՞ ինքն իրեն մտածելու, թէ «անխելք թշնամին խելացի բարեկամէն լաւագոյն է»:

Եւ պէտք է գիտել, որ Օրմանեանի պարագան բացառութիւն մը չէ: Դաշնակցութիւնը մեր բարեփոխած առածին թշնամին կը ներկայացնէ, որ միշտ օգտակար կըլլայ իր հակառակորդին:

Եգիպտոսի Հայկակ. Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը իր անօրինակ յաջողութեան մեծ մասը կը պարտի այն անխելք հակառակութեան, զոր Դաշնակցութիւնը Բարեգործականի կազմութեան առաջին օրէն մզեց անոր դէմ անխնայ յամառութեամբ մը:

Միացեալ Ընկերութիւնը այսօր փայլուն դիրք մը ունի և ընդհանուր համակրանք կը վայելէ, որովհետև Դաշնակցութիւնը փորձեց կործանել զայն:

ժողովուրդը, որ իր դատումներուն մէջ ընդհանրապէս simplist է, ինքն իրեն criterium մը, ճշմարտութիւնը որոշելու նշան մը գտած է.

— Դաշնակցութիւնը հակառակ է. ուրեմն լաւ բան մը ըլլալու է,—կը վճռէ խոկոյն:

Եւ, ինչ մեղքս պահեմ, յաճախ չի սխալիր:

Կուզէք ազգային ձեռնարկ մը յաջողցընել, զայն շուտով մը ժողովրդականացնել, ջանացէք Դաշնակցութեան շանթերն հրաւիրել անոր վրայ, և ահա պրծաւ գնաց:

Իսկ ձեռնարկ մը կայ, որուն համակիր չէք, զոր կուզէք չէզոքացնել կամ ամլութեան դատապարտել, աշխատեցէք դաշնակցականներուն համակրանքն անոր վրայ հրաւիրել, կամ, եթէ չափազանց չար էք, անոր հովանաւորութիւնը վրան տարածել, և ահա խեղճ ձեռնարկը հոգեվարք կը տուայտի ընդհանուր հակակրութեան և անտարբերութեան մէջ:

Ասոր օրինակ ալ կրնայ ըլլալ, ի մէջ այլոց, Հրատարակչական Ընկերութիւնը, որ 2 տարիէ ի վեր հոգի կուտայ Դաշնակցութեան թևերուն մէջ:

Այսպէս ուրեմն, Դաշնակցութիւնն այսօր զօրութիւն մը կը ներկայացնէ ազգին մէջ, առիկա անուրանալի է, քանի որ արդիւնքներն յայտնապէս կը տեսնենք:

Միայն թէ այդ զօրութիւնը ժխտական է, իր նպատակին հակառակ արդիւնք կարտադրէ: Իրենք բնականաբար անկարող են այս պարմանալի երևոյթն ըմբռնելու և անոր պատճառներն որոնելու:

Բայց մենք, որ հեռուէն աւելի պաղ աչքով կը դիտենք ու կը կշռենք ամեն բան, պէտք չէ արհամարհենք կամ ջնջել ջանանք այդ զօրութիւնը, այլ աշխատինք օգտուիլ անկէ, քանի որ բնութիւնը և յատկութիւնները կրցած ենք ճանչնալ այժմ:

Այո, անխելք թշնամին՝ խելացի բարեկամէն լաւագոյն է երբեմն:

Առածները անսխալական չեն:

Երուանդ Օտեան

(«Բիւզանդիոն»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՌ ԽԱՒԱՐԱԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԵՆՔ ԱՊՐՈՒՄ

Արդէն յայտնի է հասարակութեանը, որ դեռ մինչև այսօր էլ գաւառներում և գիւղերում թագաւորում է այն տգեղ տրադիցիան, որը մաքուր պաշտամունք ունեցող գաղափարական բացառիկ անհատների աշխարհհայեցողութեան մէջ ուղղակի ապատիա է առաջ բերում ժողովրդի այսպէս դանդաղ առաջընթացութեան նկատմամբ:

Շատ սովորական երևոյթ է, որ երբ որևէ հասարակական պաշտօնեայի—տանուտէրի, հոգաբարձուի, քահանայի, գիւղական դատաւորների և այլն—ընտրութիւն կատարելու առիթ է ներկայանում, շահագրգռված կողմը ամեն կերպ տքնում ու չարչարվում է իր մարդուն առաջ քաշել, իր մարդուն անցկացնել: Ամեն մէկը մի-մի թերթ ձեռքն առած այս ու այն կողմն է պտտեցնում և իրանց թեկնածուի համար ստորագրութիւն է հաւաքում՝ կանոնաւոր, օրինական և հաւաքական ժողովի անունով: Եւ այսպիսի միջոցներով աջողութիւն ձեռք բերելու ամենամեծ գրաւականը ամեն տեղ և ամեն ժամանակ մեծ մասամբ ներկայանում է մի բաժակ «օղին» և կամ «բախշիշը»:

Փորձեցէք վերցնել թէկուզ երկու հակոտնեայ անձնաւորութիւններ, երկու հակապատկեր թեկնածուներ միևնոյն պաշտօնի համար և դուք անշուշտ կը տեսնէք, որ բացասական կողմերով օժտված թեկնածուն աւելի մեծ շանսեր ունի բաց մնացած տեղը գրաւելու, քան թէ դրական ձիրքերով հարուստ թեկնածուն:

Այո, այսպէս են ընտրվում ըստ մեծի մասին գիւղերում համայնական պաշտօնների երկրպագող թեկնածուները, որպիսի անդրպատմական սովորութիւնը տակաւին անկուլտուրական ժողովրդի և հասարակութեան սեփականութիւնն է համարվում:

Շատ ենք զարմանում՝ և անգամ ծիծաղում յաճախ, երբ ամեն քայլափոխում լսում ու կարդում ենք մամուլի մէջ հայերիս ուռեցրած դրուատումներ, որոնցով մեզ համարում են կուլտուրական ժողովուրդ, որոնցով մեզ համեմատում են նոյնիսկ լուսաւորված ազգերի հետ:

Թւում է ինձ, որ մեր հասարակութիւնը որքան և յաճախ պարծենում է իր ֆանտաստիկ ցիվիլիզացիայով, որքան և իր գիտակցականութեամբ ու իմացականութեամբ համեմատվում է եւրօպական բարեկիրթ և զարգացած ազգերի հետ, բայց և այնպէս իւրաքանչիւր քայլափոխում փաստերը հակառակն են խօսում, իւրաքանչիւր քայլափոխում իրականութեան մէջ նկատում ենք նոյն անկուլտուրական ասիացուն, նոյն անկուլտուրական հային իր ասիական բնազդներով, իր ասիական յատկանիշներով: Տեսնում ենք նրան իր ապօրէնի և շահադիտական տենդենցների կրակոտ ձգտումներով սաւառնելիս այս ու այն հասարակական խնդրի շուրջը:

Սակայն ինչու հեռու գնանք, ինչու նման անկուլտուրականութիւն գաւառների և գիւղերի մէջ որոնենք, քանի որ Թիֆլիսը՝ Կովկասի այս մայրաքաղաքը իր առօրեայ անմխիթար երևոյթներով մեր քթի առաջն է կանգնած:

Ամեն օր կարդում ենք մեր թերթերում մայրաքաղաքիս կենցաղին վերաբերեալ անհեթեթութիւններ. ամեն օր կարդում ենք տեղական լրագիրներում ուպրավայի վճիռները կենսական զանազան հարցերի, զանազան խնդիրների նկատմամբ, որոնցից շատերը այնպէս էլ վճիռներ են մնում թղթի վրա՝ մեր անկուլտուրական հասարակութեան անտարբերութեան երեսից:

Ամեն օր մսի, հացի և այլ կենսական մթերքների սակագնի մասին որոշումներ են կատարվում և մեռած որոշումներ էլ մնում. և կարծես թէ դրանք ձևի համար են միայն հրատարակվում:

Անվերջ արձանագրութիւնները բոլորովին չեն նպաստում, չեն օգնում գործին, որովհետև սպառողները՝ ինքը հասարակութիւնը դեռ անկուլտուրական լինելով՝ իր աջակցութեամբ օգնութեան չէ հասնում քաղաքի ղեկավարներին, նրանց դրած օրէնքներին: Եւ մնում է, որ վերահսկիչները սպառողների վրա ևս արձանագրութիւններ կազմեն, նրանց տուգանքի ենթարկեն՝ իրանց սեփական շահերին դէմ գնալու պատճառով:

Օրը ցերեկով յաճախ տեսնում ենք, որ հէնց մեր հոգևոր իշխանութիւնը իր ուզած մարդուն առաջ քաշելու տենդով ոչ մի միջոցի առաջ խտրութիւն չը դնելով՝ ինքն է օրէնքը խախտում և մեծ դիւրութեամբ, առանց ընտրողական սկզբունքի հասցնում նրան իր մուրազին, թէկուզ վերջինս անցնող լինէր, թէկուզ ընտրութիւնը նահապետական ձևով կատարված լինի: Իսկ չը սիրած մարդու առաջ ցնդի խնդիր կը յարուցանին, խոչընդոտներ մէջ կը բերեն և ընտրական կանոնաւորութիւնն էլ ապօրինի կը համարեն:

Այսպէս իշխանութիւնն ինքն է ապօրինի ճանապարհ ցոյց տալիս այդպիսիներին, ասելով թէ՝ «X գիւղի անունով՝ թէկուզ և նահապետական ձևով կազմած մի համախօսական կը բերես, և կը ձեռնադրվես այդ գիւղի անունով. այնուհետև մի օրագրով X գիւղը կը միացնենք քաղաքիս եկեղեցիներից մէկի հետ՝ և դու կը լինես Թիֆլիսի քահանայ»:

Ասում են և կատարում: Եւ այդ շնորհը անում են այն տիրացուին, որը թէկուզ և անցեալ՝ սակայն ճիշդ որ յայտնի է հասարակութեանը իր դեռ վիճելի «գեղեցիկ ձայնով» և իր «կասկածելի վարք ու բարքով»:

Ամենքին էլ յայտնի է արդէն, որ ներկայումս ամեն մի խնդրագիր կամ բողոքագիր ստորագրել տալու համար տնէ-տուն պտտեցնելը ապօրինութիւն և փոքրոգութիւն է համարվում, եթէ կապ չունի կանոնաւոր ժողովում ծեծված և սանկցիա ստացած հարցերի հետ: Սակայն հէնց այսօր մի այսպիսի փաստ էլ լսեցի, որ մի խումբ քահանաներ, թերևս տիրապետող տրամադրութիւնից խրախուսված, քահանաներին ստորագրելու համար տնէ-տուն պտտեցնում են մի բողոքագիր իրանց աչքին փուշ դարձած այն քահանայի մասին, որից մամուլի միջոցով վիրաւորանք են ստացել. և շատերը ստորագրել են բողոքագիրը՝ առանց կարդալու այն՝ ազդված ի հարկէ մի երկու գլխաւորից, ի նկատի չառնելով այն հանգամանքը, որ եթէ նման ապօրէնի բողոքները լուրջ ուշադրութեան և քննութեան առնվեն, ամենից առաջ պէտք է պատժվեն այդպիսիների հեղինակները՝ իբրև օրինազանցներ, իբրև կրքի առաջնորդներ:

Մարդ ուղղակի ապշում է, երբ նման միջոցներ է նկատում արատաւորված պատիւ վերականգնելու համար: Մի մարդ, երբ մամուլի միջոցով վիրաւորված է ըղձում իրան, նոյն մամուլի միջոցով էլ պէտք է պաշտպանվի, այլ ոչ թէ թոյլ տայ իրան ստոր-փողոցային միջոցների դիմելու:

Ինքս էլ անձնապէս թէկուզ հակառակորդ և վիրաւորված նոյն անձնաւորութիւնից, սակայն նման փողոցային բողոքներին միանգամայն դէմ լինելով, ամբողջ հոգով բողոքում եմ մամուլի միջոցով այդ մասին և համարում եմ այն մի շատ պախարակելի վարմունք:

Այս ծեր դարումն ենք ապրում, որ նոյն իսկ ակներև փաստերով արատաւորված մարդիկ մէկին բարձրացնելու, իսկ միւսին անդունդ գլորելու տենչով իրաւունք ունենան այդպիսի տգեղ և ստոր, «արաղի» և կամ «բախշիշի» կուլտով առաջ տանելու իրանց շահը և կամ կիրքը:

Այս ամենից յետոյ՝ իմ անհատական կարծիքն է, որ ոչ միայն դեռ կուլտուրական ժողովուրդ չենք հայերս, այլ ընդհակառակը տակաւին շատ յետ ենք մնացած, և մենք միմիայն եւրօպական կուլտուրայի կեղծ ընդօրինակողներն ենք հանդիսանում միայն:

Ժամանակ է վերջապէս, որ ամեն մի խնդիր և ամեն մի գործ հաւաքական-ընդհանուր ժողովների բովով անց կենայ: Պէտք է վերջապէս ձեռք քաշել ներկայ տգեղ և խայտառակ իրականութիւնից:

Բենե

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Նորութիւններ Էջմիածնից

Վաղարշապատ, 22 օգոստոսի

Այսօր, առաւօտեան մօտ ժամը 11-ին, տեղս ժամանեցին Շվէյցարիայի զանազան տեղերից եկած պրոֆէսօրներ և գիմնազիստներ՝ ալէքսանդրօպոլցի օր. Զախմախչեանի հետ, որը սովորել և աւարտել է Ցուրիխի համալսարանի բնագիտական ֆակուլտէտը: Եկողները թւով մօտ 40 էին, բոլորն էլ կայտառ և առողջ:

Այդ բոլորը եկել և ուղեցել էին բարձրանալ Մասիս սարի գագաթը: Օրիորդի ասելով, դրանցից միայն 15 հոգի էին կարողացել մագիստրոս Մեսրոպ եպիսկոպոսի հետ բարձրանալ գագաթը, իսկ մնացածները և օրիորդը հազիւ բարձրացել են մինչև կէսը՝ որտեղ սկսվել է ձիւնը և սառոյցը:

Օրիորդի ասելով՝ օդի նօսր լինելու, գլուխը պտտվելու և սիրտը խառնելու պատճառով՝ չէ կարողացել աւելի բարձրանալ, այլ կիսից՝ իրան վատ զգալով իջել է ցած:

Մեսրոպ եպիսկոպոսը նոր շինած մատենադարանում հիւրասիրեց բոլորին թէյով և մրգով. իսկ ճաշեցին ճեմարանի սեղանատանը: Ճաշի ժամանակ փոխադարձ կենացներ խմվեցին:

Հիւրընկալ Սիօն վ. բոլորին ներկայացրեց Նորին Վեհափառութեանը: Վեհափառը օրհնեց և ուրախութիւն յայտնեց, որ աջող և անփորձ կերպով բարձրացել են Մասիսի գագաթը, ասելով որ շատ քչերին է աջողվում բարձրանալ և աղօթելով որ ողջ և առողջ էլ տեղ հասնեն:

Կարապետ եպիսկոպոսն էր առաջնորդում ու ցոյց էր տալիս ճեմարանը, թանգարանը, մուզէումը և այլ բոլոր աչքի ընկնող սրբավայրերը: Երեկոյեան ժամը 6-ին վերադարձան դէպի Երևան, որտեղից պիտի անցնեն Սևան:

Ինչպէս իմացանք, ճեմարանի բակում ամբողջ խմբին նկարել է սինօդի անդամ Բագրատ վարդապետը:

Այսօր հանդիսաւոր կերպով միւռոնի կաթսան դրվեց աւագ սեղանի վրա, և երեկոյեան առաջին անգամ սկսվեց սահմանեալ կարգը կատարվել, որը պէտք է տևի 40 օր՝ մինչև օրհնութեան օրը, որը լինելու է սեպտեմբերի 30-ին:

Կարգը կատարվեց հետևեալ կերպով. զարդարված բուրը ածվեց կաթսան, ծածկվեց կափարիչով, իսկ կափարիչը մաքուր քողով, և դրվեց սեղանի վրա. իսկ միաբանութիւնը առանց շուրջառի նախատօնակի ձևով կանգնեց սեղանի առաջ և դպիրները երգեցին Հոգեգալստեան շարականից մի քանի տուն: Ապա մի վարդապետ շուրջառ առած բարձրացաւ սեղան և կաթսայի վրա կարդաց աւետման Աւետարանը, և ապա վերջացաւ ժամերգութիւնը: Այսպէս պէտք է կատարվի ամեն օր մինչև օրհնութեան 40-րդ օրը. միայն Աւետարանը և շարականը կը փոխվի յաւուր պատշաճի ձայնին:

Երեկոները մեզանում սկսել է եղանակը զովանալ: Ամարանոց գնացողները սկսել են հետզհետէ վերադառնալ:

Վեհափառը յատուկ կոնդակ է ուղարկել բոլոր թեմական առաջնորդներին, որպէսզի յայտնեն իրանց թեմում, որ գրերի գիւտի և տպագրութեան 1500-ամեակը և 400-ամեակը կատարվելու է հոկտեմբերի 13-ին Էջմիածնում:

Ճեմարանի նոր ընդունվող աշակերտների քննութիւնները սկսվելու են ամսիս 25-ից, վերաքննութիւնները 28-ից, իսկ կանոնաւոր դասերը սեպտ. 1-ից: Ուսուցչական խմբի մէջ շատ քիչ փոփոխութիւն է եղել: Տեսուչը մնում է կրկին Բագրատ վարդապետը:

Նորեկ աշակերտները բժշկական քննութեան կենթարկվեն և ապա կընդունվեն:

Տեղումս, շնորհիւ նորընտիր տանուտէր Հայրապետ Յովսէփեանի աչալուրջ հսկողութեան, գողութիւններ տեղի չեն ունենում: Վահան Ք. Աղազարեան

Սղնախի ջրմուղն սկսում է գործել

Սղնախ, 23 օգոստոսի

Օգոստոսի 15-ին տեղի ունեցաւ Սղնախի ջրմուղի հանդիսաւոր օրհնութիւնը: Քաղաքի բուլվարը զարդարված էր դրօշակներով: Պատարագից յետոյ, ռուս հոգևորականութիւնը թափօրով դուրս եկաւ հրապարակ և օրհնեց ջուրը: Սրանից յետոյ հայ հոգևորականութիւնը կատարեց մաղթանք՝ օրհնելով ջուրը: Քաղաքային աւագ Վ. Ենիկօլօփեան արտասանեց մի ճառ՝ յիշելով ջրմուղի կառուցման պատմութիւնը: Ներկայ էր ջրմուղի գաղափարը արծարծող Սարգիս Տէր-Գրիգորեանը: Ջրմուղի վարչութիւնը կլօբում պատրաստել էր ճաշ, որի միջոցին արտասանվեցին բազմաթիւ ճառեր: Բուլվարում շինված է ֆօնտան, որտեղից ջուրը խփում է բաւական բարձր:

Դեռ ևս ջուրը կանոնաւոր կերպով չէ մատակարարվում: Տեղ-տեղ փչանում են խողովակները և հարկաւոր է լինում նորոգել: Ջրկիրներին արգելված չէ դեռ աղբիւրներից ջուր կրել: Շատերը յայտարարութիւն են տուել, խնդրելով խողովակներով ջուր տանել իրանց տուները: Ջրմուղը շահագործվելու է 25 տարի, որից յետոյ դառնալու է քաղաքի սեփականութիւնը: Քաղաքի գլխաւոր փողոցները ջրվում են: Ջրմուղի կառուցման համար ընկերութիւնը, որի ներկայացուցիչն է Սալման, ծախսել է 25—30,000 րուբլի:

Եւ այսպէս՝ Սղնախի հասարակութիւնը ստացաւ առատ ջուր և ազատվեց ջրի նեղութիւնից: Բայց այս ջուրը համով նման չէ Սղնախի քաղցրահամ աղբիւրների ջրերին, ուստի շատերին խրտնեցնում է: Հարկաւոր է ժամանակ, որ ազգաբնակութիւնը ընտելանայ ջրմուղի ջրին, ինչպէս մի ժամանակ Թիֆլիսում: N. N.

Կողէն գիւղը

Ղազախ, 20 օգոստոսի

Կողէն գիւղը Շամշադինի գաւառի հայ ամենահին գիւղերից մէկն է. Նրա հաստատութեան ժամանակի մասին աւանդութիւնը մեզ ոչինչ չէ ասում, բացի այն՝ որ ներկայումս 40 տուն ունեցող՝ լայնատարած անդաստանների ու վարելահողերի տէր այդ գիւղը երբեմն ունեցել է 700-ի չափ տուն, որին իբրև փաստ կարող է ծառայել նրանց անհամեմատ մեծ գերեզմանատունը:

Կողէնը գտնվում է Թօվուզ կայարանից դէպի հիւսիս 20 վերստ հեռաւորութեամբ՝ Կուր գետի աջ ափին ½ վերստաչափ միջավայրով: Նրանց բարբառը ցոյց է տալիս, որ մի մասը Սղնախից պէտք է գաղթած լինեն: Գերեզմանատան մէջ, տապանագրերի վրա երևում են թւականներ 400 տարվայ հնութեամբ: Կայ և Վանականեան եպիսկոպոս անունով տապանաքար:

Գիւղին մօտ կան ճահճային հողեր, որոնց պատճառով մոծակը, ջերմ ու տենդը անպակաս գործում են իրանց աւերմունքները. հէնց այդ է պատճառը, որ դաշտաբնակ թուրքերի նման իրանք ևս ամարային ամիսներում ամբողջովին քաշվում են դէպի հովասուն սարերը:

Գիւղի արգաւանդ հողերը իրանց քանակութեամբ և որակով բաւական կարող են լինել անգամ հազար ծուխ ունեցող բնակչութեան, ուստի և շատ տեղեր մնում են անմշակ, որոնց մեծ մասը տրվում են վարելու կէսու իրանց շուրջը եղող Մանսուրլու, Ալի-Մարդանլու և իրանց թալանող բօզաղանլուեցիներին, որոնք բոլորը սեփական հողից զուրկ լինելով՝ վարում են բէգական հողեր: Կողէնցիների նադելում կան վարելահողեր (ջրովի), արօտատեղեր, անտառ, առապար, կցխաձև (մի կողմը ցամաքած) Բօզը 100 դեսեատինաչափ:

Կան այգիներ քաղցրագոյն խաղողի և պտղատու ծառերի ամենալաւ տեսակներ: Հէնց վայրենի դրութեան մէջ էլ յաճախ կարող էք պատահել թզենի, նռենի, փշատի, ունապի, զկեռի, կծծախուրի, ընկոյզի, մանր ընկոյզի, սերկևիլի, տանձի, սումաղի, խաղողի ծառերի, սեխի և այլ բանջարեղէնների, որոնց մեծ մասը նոյնիսկ անծանօթ է միւս գիւղերին:

Գիւղացոց գործածութեան ջրերը երեք տեսակ են՝ Կուր գետը, Թօվուզ գետը և աղբերաջրեր, որոնցից մէկը կամ միւսը գերադասելը վերլուծութեան է կարօտ:

Թերևս ջրի կամ օդի վնասակարութեան պատճառով՝ գիւղը մի քանի անգամ փոփոխել է իր տեղը, բայց դարձեալ մահացութեան տոկոսը պակասեցնել չեն կարողացել. իրանց ննջեցեալները թաղում են հին գիւղատեղի գերեզմանատանը (2 վերստ), որտեղ կայ մի աւերակ եկեղեցի:

Ունէին մի փայտաշէն աղօթատուն, որը աւերվեց թալանի ժամանակ և աւերի մատնվեց մի հատիկ զանգակը: Իրանց հովւող քահանան 50 վերստ հեռու Վերին-Կարմիր-Աղբիւր գիւղի տէր-Համբարձում Պօղոսեանն է, որը հազիւ կարողանում է վրա հասնել օրինակատարութեանց: Ժողովուրդը դեռ ջերմ է դէպի իր կրօնը, ազգութիւնն ու ազգային աւանդութիւնները, բայց ըստ երևոյթին կամաց-կամաց սառչում է:

Գիւղը աւերի և թալանի մատնվելով՝ վերջին ընդհարումների ժամանակ հասաւ վերջին ծայր աղքատութեան և չը նայելով Նպաստամատոյց Յանձնաժողովի յաճախակի հասցրած օգնութեան, ապրում է շատ ծանր օրերում և շրջակայ թուրք գիւղերի և վաշխառուների ճիրաններում խեղդամահ դրութեան մէջ:

Ի նկատի առնելով գիւղի հողերի և արգիւնաբերութեան դրական կողմերը, որոնք համեմատելով նրա չնչին տոկոս կազմող բացասական կողմեր են, ամենայն վստահութեամբ կարելի է ասել, որ նրանց կարելի է օգնութեան հասնել, և օգնութեան հասնողը, լինի ընկերութիւն թէ մի անհատ, բացի մեծ բարեգործութիւն արած լինելուց՝ կօգտվի և ինքը:

Այս տարի նրանք ցանած ունեն 100 դեսեատինի չափ բամբակ, որի կէսը պատկանում է ցանող ու մշակող պարսկին ([illegible]), ¼-ը տեղացի այն թուրքին, որ ընկերացել է լծկան չունենալուն պատճառով. հային մնաց ¼ մասը, բայց դրանից պիտի դուրս գալ սերմացուի կէս գինը, հողի և գիւղացու իր քաշած նեղութեան վարձը, և դարձեալ էլի մի բան, այսինքն վարձ՝ բամբակ զտող մեքենային, որը կարծեօք թանգարժէք մի բան չէ, բայց թուրքի սեփականութիւնը լինելով՝ շահագործում է ի հաշիւ հայի, և այդպիսով բամբակից այնքան է օգտվում գիւղացին, որքան առակում յիշված արջը, որը գիւղացու հետ վար ու ցան էր անում:

Կրկնում ենք, կողէնցիներին կարելի է մեծ օգնութիւն հասցնել շատ ձևերով և դրա հետ միասին մէկին 4—5 օգտվել ու ազատել նրանց օտարի լծից ու կեղեքումից:

Գիւղացիների առողջութիւնը վերականգնելու համար կարելի է խորհուրդ տալ վերաբնակվելու 1 վերստաչափ հեռու բարձրավայր տեղում, ուր չը կայ մոծակ, բայց և կայ լաւ ջուր:

Այդ պայմաններում սակաւահող շատ գիւղերից կարող են գալ նոր հայեր և շէնացնել գիւղը։

Այս աշնան մեծ բարիք արված կը լինի նրանց, եթէ փոխարինաբար կամ ինչպէս լինի, մի բամբակ զտող մեքենայ ուղարկվի այդ գիւղացիներին։

Այլ և ի նկատի առնելով նրանց հոգեկան անմխիթար դրութիւնը, իրանց գործակալի ուշադրութեանն ենք յանձնում հոգալ գէթ մի զանգի, մի աղօթատան գործը։

Զաք. ք. Ապրեսեան

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ 100-ԱՄԵԱԿԸ ԳԱՆՁԱԿՈՒՄ

Գանձակ, 26 օգոստոսի

Այսօր ռուսաց աւագ-եկեղեցում հանդիսաւոր պատարագը վերջացնելուց յետոյ հոգևորականութիւնը ժամը 12-ի մօտ հանդիսաւոր թափօրով դուրս գալով տաճարից դիմեց եկեղեցուց ոչ այնքան հեռու բանտի հանդէպ գտնվող ընդարձակ հրապարակը, որտեղ դեռ ժամը 9 ից ահագին թւով երկսեռ քաղաքացիներ, Գանձակում գտնվող բոլոր զօրքերի հետ, սպասում էին թափօրին։

Հոգևորականութիւնը թափօրով և զինւորական երաժշտախմբի նուագածութեամբ, նահանգապետի, նրա օգնականի, դատարանական նախագահի, դատախազի և այլ քաղաքացիական և դատաստանական հիմնարկութիւնների պաշտօնեաների, աստիճանաւորների ուղեկցութեամբ դիմեց հրապարակի վերևի մասում պատրաստված վրանը և կատարեց թէ 1812 թ. Ռուսաստանի փրկութեան և թէ Կայսրի ու Կայսերական Ընտանիքի արևշատութեան համար գոհաբանական մաղթանք։

Մաղթանքից յետոյ տեղի ունեցաւ զօրահանդէս։ Հանդէսին ներկայ էին և Գանձակի փոխանորդ Ղևոնդ վարդապետը և միւս ազգութիւնների գլխաւոր հոգևորականները։

Փառաւոր գոհաբանական մաղթանք տեղի ունեցաւ հայոց ս. Յովհաննէս աւագ-եկեղեցում բոլոր քահանաների ներկայութեամբ, որտեղ Ղևոնդ վարդապետը մանրամասնօրէն նկարագրեց 1812 թ. տեղի ունեցած պատերազմը։

Իսկ տեղական բանտում օգոստոսի 25-ին և 26-ին բանտի ռուս, հայ և թուրք հոգևորականները առանձին-առանձին հանդիսաւոր հոգեհանգիստներ և մաղթանքներ են կատարել, մանրամասն բացատրելով բանտարկեալներին տօնի նշանակութեան մասին։

Բանտի հովիւ Գարեգին ք. Թումանեանի խնդրանօք գանձակեցի Ղևոնդ Յովհաննիսեանը ի պատիւ մեծ տօնի 22 պուդ՝ 37 րուբլի արժողութեամբ, ընտիր տեսակի խաղող գնելով նուիրեց անխտիր բոլոր բանտարկեալներին*)։

Այդ օրը բանտային վարչութեան կողմից նրանց ճաշը ըստ ամենայնի բարեկարգված էր։

Թէ բանտարկեալները և թէ բանտապետը գրաւոր յայտնեցին իրանց խորին շնորհակալութիւնը Ղևոնդ Յովհաննիսեանին։

Այսօր Գանձակում ընդհանուր ուրախութիւն էր տիրում, իսկ երեկոյեան տեղի ունեցաւ հրավառութիւն։ Արքունական այգում տեղի ունեցաւ ժողովրդական մեծ զբօսանք։

Գանձակեցի

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՆԱԽԹԱՇԽԱՐՀԻՑ

XII

Թղթախաղը մեզ մօտ

Բագու, 22 օգոստոսի

Բագւում, այդ ժամանակակից Բաբելոնում, ամեն մի վատ ախտ առհասարակ շատ շուտ է պատուաստվում և շատ էլ սոսկալի չափեր ընդունում։

Եւ այդ ախտերից մէկը, որը պատուաստվել է մեր հասարակութեան բոլոր խաւերում, սկսած բանւորների կազարմաներից և վերջացրած բարձր շրջանների սալոններով, թղթախաղն է, ժամանակակից մարդկութեան այդ սոսկալի, թարախոտ վէրքը, որը պցում է մարդուն թէ բարոյապէս և թէ նիւթապէս։

Խաղում են մեզ մօտ մեծ ու փոքր, կին թէ տղամարդ, հարուստ թէ աղքատ, խաղում են ամեն օր, ամեն տեղ և ամեն չափերով։

Բաւական չեն մեր կլուբներն ու ժողովարանները, որոնք իրանցից Մօնտէ-Կարլօյի մի-մի կազինօ են ներկայացնում, ի հարկէ աւելի փոքր չափերով, ուր բօզետկայի տեղ թղթախաղն է թագաւորում, նրանց հետ աւելի մեծ չափերով մրցում են նաև մասնաւոր տներն ու խանութները, որոնք աւելի վտանգաւոր են, քան են ժողովարանները, որովհետև այդտեղ արդէն ընտրութիւն անելու հնարաւորութիւն չէ լինում, և ամեն մարդ, ամեն մի աֆերիստ ու շուլեր կարողանում է ազատ մուտք ունենալ։

Բաւական է մի տեղ հարսանիք, տօնախմբութիւն, նշանադրութիւն, կամ մի հասարակ խնջոյք եղաւ, և ահա այդտեղ անպայման անպակաս պէտք է լինի թղթախաղը։

Կան մարդիկ—և նրանց թիւը լեգէոն է—որոնք մի օր անգամ չեն կարող եօլա գնալ առանց խաղալու և շարունակ տեղ են փընտռում իրանց գիշերները կանաչ սեղանների շուրջը անցկացնելու համար։

Եւ ահա այդ դէպքից օգտվում են գործնական մարդիկ ու ընտանիքներ և իրանց բնակարանները թղթախաղի գաղտնի որջերի վերափոխում։

Եւ այդ գործը այնքան շահաւէտ ու արդիւնաւոր է, այնպիսի մեծ օգուտներ է տալիս նրանց, որ կամաց-կամաց նրանք ընդարձակում են գործը և իրանց բնակարանները կատարելապէս կլուբների վերածում։

Բագուի որ փողոցով կուզէք անցէք, և ամեն տեղ ձեզ ցոյց կը տան բնակարաններ ընտանիքների մէջ (և գլխաւորապէս հայ ընտանիքների), որոնք իրանցից թղթախաղի որջ են ներկայացնում և որոնց մասին գիտէ ամեն մի թուղթ խաղացող։

Եւ ահա ամեն երեկոյ քաղաքի զանազան ծայրերից իրանց քայլերը դէպի այդ բնակարաններն են ուղղում ամեն հասակի և դասակարգի պատկանող մարդիկ և երեկոյեան 8—9 ժամից սկսած մինչև գիշերվայ 2—3-ը, շատ անգամ մինչև լոյս մի փոքրիկ սենեակում, խեղդված ու ծխված օդի մէջ, կանաչ սեղանների շուրջը նստած՝ իրանց օրերն են անցկացնում և համարեա թէ միշտ տարվում, որովհետև նրանց գրպաններից դուրս եկող փողերի մի մասը տանտիրոջ գրպանն է անցնում, իսկ միւս մասը այդ տներում համարեա թէ առանց բացառութեան բուն դրած շուլերների, որոնք անգործ թափառելով օրն ի բուն միայն դրանով են ապրում և լաւ ապրում։

Եւ հասարակական այդ ախտը քանի գնում աւելի ու աւելի մեծ ծաւալ է ստանում, որովհետև նրա առաջն առնելու համար ոչ ոք չէ մտածում և ոչ մի միջոց ձեռք չէ առնում։

Ինքը հասարակութիւնը, նրա գիտակից մասը պէտք է միջոցներ ձեռք առնէ և ամենալուրջ միջոցներ՝ կռուելու այդ չարիքի դէմ, որովհետև ադմինիստրացիան կռուելով կլուբներում և ժողովարաններում բուն դրած ապարտի հետ՝ անկարող է ի հարկէ այդ նոյնը անելու մասնաւոր, գաղտնի թղթախաղի որջերի հետ, որովհետև նրանք մեծ մասամբ ընտանիքաւոր մարդկանց բնակարաններում են տեղ գտնում, ուր շատ հեռու են լինում ամեն տեսակի կասկածներից։

Եւ հէնց այդ պատճառով էլ նրանք սոսկալի չափեր են ընդունում հազարաւոր մարդկանց արիւն քրտինքով աշխատած կոպէկները մի րոպէում կուլ տալով, հարիւրաւոր ընտանիքների դժբաղդութեան պատճառ դառնալով և նիւթապէս ու բարոյապէս հիւծելով մեր երիտասարդութիւնը։

Ո՞վ պէտք է մտածէ դրա մասին, ո՞վ պէտք է միջոցներ ձեռք առնէ թղթախաղի սոսկալի ախտի օրէ-ցօր լայն չափեր ընդունող վարակման առաջն առնելու համար։

Մի՞թէ ոչ ոք։

Վ. Թումանեան

*) Ի դէպ աւելորդ չեմ համարում յիշել, որ Ղևոնդ Յովհաննիսեանը քաղաքիս ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու երէցփոխ Սողոմոն Բաբասեանի խնդրանօք, քաղաքիս Բաբխուդարանց գերեզմանատանը կպած հողաբաժին 2½ դեսեատին տարածութեամբ, մօտ 2000 ր. արժողութեամբ, գնելով նուիրել է նոյն եկեղեցուն, որ այնտեղ թաղվեն մեռելներ ձրիաբար, քանի որ այլ ևս տեղ չէ մնացել հին գերեզմանատանում։ Գ.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ

V

Ամբողջ գաւառը ծարաւի է անձրևի։ Զորային և սաստիկ երաշտ էր։ Եղանակները բաւական շոգ են. կէս օրերին երբեմն տաքութիւնը հասնում էր 50°-ի։

Կարկուտից յետոյ ցորենի գինը բարձրացաւ և հասաւ 1 ր. 40 կ. և 1 ր. 60 կ.։ Թանգանալու գլխաւոր պատճառը սերմացուի պակասութիւնն է։ Բուն Զանգեզուրի գիւղացիք բոլորն էլ սերմ են գնում թուրքերից և այն հայ գիւղերից, որոնց արտերը կարկուտից ազատ են մնացել։

Օգոստոսի վերջերին եթէ անձրևներ չը տեղան և ներկայ երաշտը շարունակվի, աշնանացանը նկատելի վնաս կունենայ։

Գաւառումս տարածված է ընտանի անասունների—եզների և կովերի—մէջ ժանտախտ հիւանդութիւնը։ Բժշկական ուժեղ հսկողութիւն է նշանակված բոլոր հասարակութեան սահմաններում և Թարաքեամա քոչւորների անցնելիք ամբողջ ճանապարհով։ Քոչւորները սարերից իջել և դէպի տափարակներն են գնում։

Մարդկանց հիւանդութիւն չը կայ։

Պտուղներ առհասարակ չը կան մեզնում. այգիներում սակաւ խաղող կարելի է գտնել. գինին պակաս կը լինի։ Օղի միանգամայն չը կայ և երևի ձմեռը եռապատիկ գինը կը բարձրանայ. Գօրիսում գլխաւորապէս դրսից ներմուծած գինի և օղի է ծախվում ներկայումս։

Պտուղների և բերքի ու տնտեսական ոչ այնքան լաւ պայմանները իրանց ազդեցութիւնն են ունենալու գաւառիս ընդհանուր դպրոցական գործի վրա, և ցանկալի էր այս մօտիկ ուսումնական տարում աւելի լաւ պայմանների տակ դնել մեր կրթական հաստատութիւնները։

Շատ գիւղեր դեռ ուսուցչական խմբեր չեն պատրաստել մինչև օրս։

Կանցնի 10—15 օր, և ահա գաւառումս կաւելանայ մի տարր ևս, ուսուցիչները, որոնք այս ու այն կողմից հաւաքվելով մի առանձին կերպարանք կը տան մեր գաւառին։

Եւ ինչեր ասես, որ նրանք չեն կարող անել. ամեն ինչ և սակայն ոչինչ։ Քաղաքում դժուար է անհատ ուսուցչից գործ պահանջել, որովհետև քաղաքը իր կեանքը, իր ուղին ունի. սակայն այդպէս չէ գիւղը. նա կարօտ է շատ բաների. շատ գիւղական ձեռնարկութիւններ նորութիւններ են նրա համար, ուրախութիւն միայն կը բերեն գիւղացուն։

Եւ քանի տասնեակ անգամ մենք կրկնել, երազել, պարտաւորեցրել և ոչինչ չենք տեսել այդ տարրից։

Այն տարրից, որ իր ամբողջ գոյութեան ընթացքում միմիայն խղճանք է զարթեցրել, կարեկցութիւն է առաջացրել մեր մէջ։ Եւ ուսուցչութիւնը, ամբողջ Զանգեզուրի ուսուցչութիւնը գաւառումս չունի մի որևէ գործ, մի ընդհանուր կապ, որով թերևս նա պարծենալ կարողանայ, նա առաջադիմութիւն տեսնի։

Նոր դպրոցական տարին թող իր հրաշալի ազդեցութիւնը թողնէ մեր ուսուցչութեան վրա, և նրանք իրանց համար ստեղծեն մի ընդհանուր գործ, մի ընդհանուր ծրագիր՝ ապագայում իրար հասկանալով գործելու նպատակով։

Սաղանդարեան

ՄԵՇՉԱՆԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Նոր-Բայազէտ, 18 օգոստոսի

Օգոստոսի 12-ին, կիրակի, դումայի դահլիճում կայացաւ մեշչանական հասարակութեան երրորդ և վերջին ժողովը «Ջայրերի տակ» կոչված արօտատեղը աճուրդով ծախելու և մի քանի այլ հասարակական հարցեր վճռելու համար, որոնք անմիջապէս վերաբերում էին ժողովրդի տնտեսութեանը։ Այդ ժողովի մասին թէպէտ քաղաքային աւագը երկու անգամ թղթով հրաւիրել էր հասարակութեանը և նոյնիսկ վերև յիշված օրը դեռ ևս մունետիկի միջոցով բազարում յայտարարել, բայց և այնպէս ժողովուրդը շատ անտարբեր գտնվեց, քանի որ շատերը չեն հետաքրքրվում հասարակական-տնտեսական հարցերով, այլ անտարբեր կերպով, հեռու հասարակական խնդիրներից, սպասում են, որպէսզի գործող անձինք՝ առանց ժողովրդի միահամուռ մասնակցութեան՝ գիւթական գաւազանով բարեփոխեն միանգամից իրանց տնտեսական դրութիւնը...

Այս այդ անտարբերութեան շնորհիւ էր անշուշտ, որ օգոստոսի 12-ի ընդհանուր ժողովին մեր քաղաքի մեշչանական հասարակութիւնը դահլիճը լցրել էր միմիայն մի-երկու տասնեակ մարդկանցով, չը նայելով որ օրը կիրակի էր և բոլորը ազատ էին իրանց դաշտային աշխատանքներից։ Աւելորդ է ասել, որ ժողովի էին եկել յատկապէս շահագրգռված անձինք, այն է՝ զուտ անասնապահ-չօղարների դասակարգը, որ շահագրգռված էր լոկ արօտների գնումներով, այն ինչ հասարակութիւն անուանված դասը իսկապէս փայլում էր իր բացակայութեամբ, որը դատապարտելի է միանգամայն։ Անցեալ տարիներում դեռ մի բանով հետաքրքրւում էր հասարակութիւնը, և ժողովներին գալիս էին զուտ մեշչանական հասարակութեան անդամները—երկրագործ դասից — իսկ այս անգամ աւելի անտարբերութիւն էր տիրում մեր հասարակութեան շրջաններում։ Հէնց այդ էր իսկապէս պատճառը, որ այդ նոյն ժողովում, բացի արօտները ծախելուց, և ոչ մի հասարակական խնդիր չը քննվեց և իր լուծումը չը ստացաւ։

Անցեալ տարի այդ իսկ «Ջայրերի տակ» արօտատեղը, որ 6,000 դեսեատինից աւելի զուտ մաքուր արօտատեղ է, ծախվեց աճուրդով 3,300 րուբլով, և ես ուրախութեամբ արձանագրեցի այդ՝ «Մշակի» № 191-ում. իսկ այս տարի, ընդհակառակն, աճրդախօսութիւնը կիսագնով դուրս բերեց այդ արօտը, այն է՝ 1,750 ր., չը նայած որ թէ խոտը և թէ արօտատեղերը հետզհետէ թանգանում են մեզանում։ Միւս կողմից՝ այս տարի գնողները շատ քիչ էին՝ 3 պարտիաներ, որոնցից երկուսը իրար հետ կօմբինացիայի մէջ մտած՝ աճուրդը այդպէս կիսագնով թողեցին անցեալ տարվայ հաշւին, ի վնաս հասարակական գանձարանին։ Մի այլ կողմից՝ արօտագինը ընկնելուն նպաստեց նաև այն, որ, ինչպէս բացատրվեց ժողովում, թէ արօտներում եղած լճակներում ջուր չեն ամբարված կամ շատ չնչին քանակութեամբ ջրի պաշար են պարունակում*), ուստի այդ գնից աւելի մի գումար չէ կարելի տալ այդ արօտներին, և այլ այսպիսի կեղծ փաստաբանութիւններ։ Աւելացնենք և այն, որ արօտների կապալառուն իր տուած կապալագինը լրացնելու համար անասուններից գլխահարկ է վերցնելու՝ համաձայն քաղաքի հասարակութեան որոշած սակագնի, այն է՝ իւրաքանչիւր եզից 80 կոպ., կովից՝ 60 կոպ., ոչխարից՝ 20 կ. ծախու ապրանքներից, իսկ տանու ոչխարից՝ 10 կ. վերցնել, այն ինչ տան տաւարը ձրիապէս պէտք է արածեն։

Այսպէս թէ այնպէս մեշչանական հասարակութեան ժողովի արդիւնքը այս անգամ շատ չնչին էր համեմատած անցեալ տարվայ հաշւին, և այդ՝ շնորհիւ մեր քաղաքի ժողովրդի անտարբերութեան դէպի հասարակական խնդիրների լուծումը և անգիտակցաբար վերաբերմունքը դէպի իր տնտեսական պայմանները։

Գ. Սինանեան

*) Դա լաւ պատրուակ էր խաբելու և կեղծելու, որովհետև, ինչպէս վերջում իմացվեց, արօտներում բաւական քանակութեամբ ջրեր կան։ Գ. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Արևելեան լեզուների Լազարեան ճեմարանի պատուաւոր հոգաբարձուի կոչումը օրէնքով պատկանում է իշխան Աբամելիք-Լազարեանների տոհմի աւագ ներկայացուցչին և այդ առաջնութեան իրաւունքը անցնում է օրէնքով արական ճիւղին, անկախ սերունդների կրօնի դաւանութիւնից։ Տոհմը սպառվելու դէպքում, ճեմարանի վերջին հոգաբարձուն պարտաւոր է նշանակել իրան յաջորդ ամենամերձաւոր ազգակցին կամ թէ հայ-լուսաւորչական դաւանութեան պատկանող որևէ կողմնակի մի անձի։ Լազարեան ճեմարանի ներկայ պատուաւոր հոգաբարձու շտալմէյստեր իշխ. Ս. Ս. Աբամելիք-Լազարեվը, որպէս վերջինը տոհմի, կամեցաւ օգտվել իր այդ իրաւունքից և նշանակել իրան յաջորդ՝ մերձաւոր ազգականներից մէկին՝ իշխ. Մեշչերսկիին։ Սակայն, իշխ. Աբամէլիք-Լազարեվի ընտրած յաջորդին իբրև Լազարեան ճեմարանի պատուաւոր հոգաբարձուի հաստատումը գուցէ արգելքի հանդիպէր, ուստի իշխ. Ս. Ս. Աբամելիք-Լազարեվը միջնորդութիւն զարթեցրեց Լազարեան ճեմարանի պատուաւոր հոգաբարձուի կոչումը ժառանգելու կարգի մէջ մի քանի փոփոխութիւններ կատարելու մասին։ Ինչպէս ասում են, իշխանի միջնորդութեանը օրինական ընթացք է տրված և մօտ ժամանակներս նա կը ներկայացվի մինիստրների խորհրդի հայեցողութեանը։

◆ Երէկ, օգոստոսի 28-ին, Հ. Առաքելեան վերադարձաւ Թաւրիզից Թիֆլիս։

◆ Ստացանք մի պարոնից, որ ուզում է անյայտ մնալ, 5 ր., «Մշակի» № 189-ի մէջ յիշատակված աղքատ երեխայի ուսումնավարձը վճարելու համար։

◆ Հայրենական պատերազմի տօնահանդէսի օրը, օգոստոսի 26-ին, Թիֆլիսի էլեքտրաքարշը ունեցել է չը տեսնված եկամուտ՝ 5,545 րուբլի։

◆ Հայրենական պատերազմի յոբելեանական հանդէսը Հալաբարը տօնեց մի չը տեսնված շուքով։ Հալաբարի կինտօները, մօտ 3000 հոգի, տեղական կինտօյական տարազներով, զուռնայով, ակճորներով ու գինու կուլաներով՝ օգոստոսի 27-ին ժամը 8-ին երեկոյեան եկան խմբվեցին Փոխարքայի պալատի առջև, երկար ժամանակ պարեցին, օվացիաներ արին, ճառեր արտասանեցին։ Փոխարքայի յանձնարարութեամբ երկու անգամ շնորհակալութիւն յայտնվեց կինտօներին։

◆ Օգոստոսի 25-ին, իշխ. Գ. Մ. Թումանեանի նախագահութեամբ, տեղի ունեցաւ քաղաքային դումայի համալսարանական մասնաժողովի նիստը։ Նախագահը խօսելով Թիֆլիսում բարձրագոյն դպրոց բանալու հարցի դրութեան մասին՝ տեղեկացրեց, որ Բարձրագոյն մակագրութեան հիման վրա Կովկասի Փոխարքան կը ներկայացնի Պետական Դումային մի նախագիծ բանալու Թիֆլիսում պօլիտեխնիկում չորս բաժանմունքներով՝ մեխանիքական, քիմիական, ագրոնոմիական և տնտեսական, միանուագ ծախսերը հոգալով տեղական նուիրաբերութեան գումարներից, իսկ տարեկան ծախքերը գանձային միջոցներից։ Միաժամանակ մասնաժողովը վճռեց խնդրել քաղաքագլխի միջոցով Թիֆլիսում բարձրագոյն դպրոց բանալու համար կազմված գլխաւոր կոմիտէտին, որպէսզի վերջինս պաշտօնապէս տեղեկացնէ գործի իսկական դրութեան մասին, որի շնորհիւ նուիրաբերութիւնները կարող էին աւելանալ։ Վճռված է նոյնպէս միջնորդութիւն զարթեցնել գլխաւոր կօմիտէտի նախագահ սենատոր Ե. Ա. Վասոյցի առջև, որպէսզի գլխաւոր կօմիտէտի կազմի մէջ հրաւիրվեն դումայի համալսարանական մասնաժողովի անդամները և 2-ական ներկայացուցիչներ էլ նահանգական և շրջանային խոշոր քաղաքների դումաներից։

◆ Ոստիկանական պրիստաւներին և խուզարկու բաժանմունքի կառավարչին առաջարկված է եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել որոնելու 3-րդ քաղաքամասում Հայոց Հոգևոր Ներսիսեան Դպրոցի շինութեան մէջ ապրող Եղիշէ Սիմոնեանցին։

◆ Միքայէլեան փողոցի վրա «Պեստալօցցի Ընկ.» գրավաճառ խանութը խնդրամատոյց է եղել պօստային գլխաւոր վարչութեան՝ թոյլատրելու իրան պօստային առաքման բլանկներ, բացիկներ և մարկաներ վաճառելու, նոյնպէս և ընդունելու պատուիրված նամակներ ու բանդերօլներ։ Այդ առիթով հեռագրական շրջանային վարչութիւնը նահանգական իշխանութեանը դիմելով՝ խնդրում է հաղորդել, թէ որևէ արգելք չունի՞ արդեօք այդ միջնորդութիւնը յարգվելու դէմ։

◆ Օգոստոսի 2-ին, «Վիկտօրիա» հիւրանոցում ժամանակաւորապէս ապրող Իգդիրի վաճառական Սողոմոն Մանուկեան Տէր-Մանուէլեանցը յայտնել է ոստիկանութեանը, որ համարում օգոստոսի 25 ի գիշերը պառկելիս իր գրպանից վայր է ձգել ակնոցի տուփիկը, որի մէջ նա պահել էր 200 րուբլի փող։ Յաջորդ առաւօտը քաղաք դուրս գալով մոռանում է վերցնել ընկած տուփիկը և երբ վերադառնում է վերցնելու, այնտեղ չէ գտնում։ Կասկած է յայտնըված հիւրանոցի սպասաւորի վրա։

◆ Պոլտավայի նահանգի բնակչուհի Եկատերինա Վասիլևէ՞նա Սամօյլենկօվան, 26 տարեկան, օգոստոսի 27-ին, առաւօտեան ժամը 11 ին, գտնված է կախված իր բնակարանում, Ֆէօդօսիէվսկայա փողոցի վրա № 13 տանը։ Պարզված է, որ Սամօյլենկօվան վատ կեանք էր վարում և ապօրէն կենակցում էր Թիֆլիսեցի Ալէքսանդր Իվանովի, Բէժիտաշվիլիի հետ, որը օգոստոսի 20-ից դուրս գալով յայտնի չէ թէ ուր է գնացել։ Դիակը ուղարկված է Միքայէլեան հիւանդանոց։

◆ Օգոստոսի 27-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Նոր-Բայազէտի գաւառի Դօլգորդաշ գիւղացի Յակոբ Գէօրգովիչ Խիկօեվը, 17 տարեկան, բանւոր, Օլգինեան մանկաբարձական ինստիտուտի նոր շէնքի վրա աշխատելիս վայր է ընկել 4-րդ յարկից և ծանր ջարդուածքներ ստացել։ Անզգայ վիճակում նրան ուղարկել են Միքայէլեան հիւանդանոց։ Կեանքը վտանգի մէջ է։

◆ Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական շրջանի կառավարիչը դիմել է խուզարկու բաժանմունքի կառավարչին, խնդրելով կալանաւորել ինչ-որ Սիմէօն Եակ. Ժիտնիցկիին, որը, իրան անուանելով Իլիա Սուրաթ և Իլիաշվիլի, յանցագործ խմբի անդամ լինելով՝ կեղծ փոխանակագրեր է ուղարկում Նօվօ-Սենակի պօստ-հեռագրական գրասենեակից փող ստանալու նպատակով, նոյնպէս և խուզարկելու յիշեալ Ժիտնիցկիի բնակարանը կեղծ կնիքներ և շտեմպելներ գտնելու համար։ Խուզարկու բաժանմունքի կառավարչի կարգադրութեամբ Օրբէլիանովսկայա փողոցի վրա № 39 տանը կալանաւորված է Բութայիս քաղաքի բնակիչ մեղադրվող Սիմէօն Եակովլեվիչ Ժիտնիցկին, որը խողանակեղէնի խանութ ունի Ներսիսեան փողոցում № 5 տանը։

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

◆ *Շանեավսկիի համալսարանը.*—Մոսկվայի Շանեավսկիի համալսարանի պրոֆ. Ս. Ն. Բուլգակովը համալսարանում մտցնում է նոր կուրս՝ «Կրօնի փիլիսոփայութիւնը»։

◆ *Թատրոն.*—Օգոստոսի 30-ին Կորշի թատրոնը տօնելու է իր գոյութեան 30-ամեակը։ Նոյն օրը տօնվելու է բեմական գործունէութիւնը Գ. Ի. Մարտինօվայի, որ կատարել է «Վերաքննիչում» Մարիա Անտոնովնայի դերը։

◆ *Օստրովսկին ու Անդրէեվ-Բուրլակը.*—Նշանաւոր արտիստ Անդրէեվ-Բուրլակը պատմում է, թէ ինքը մի անգամ հիւր է գնացել Օստրովսկիին՝ ինչ-որ շնորհաւորելու։ Տուին փառաւոր ճաշ, կերան, խմեցին, բայց ժողովուրդը դեռ այնտեղ էր։

Օստրովսկին, մի թերթ ձեռքին, մօտենում է ինձ ու խնդրում ինչ-որ մի չքաւորի համար ստորագրել մի բան։ Ես,—մտածեցի ես,—սա լաւ բան չէ. ուտացրեց խըմացրեց և... ստորագրութիւն։ Անտեղի մարդասիրութիւն։

— Բայց ինչքան գրեմ,—հարցրի ես։

— Է՜հ, միևնոյն է, ի՛նչ ուզում ես գրիր։ Մեզ հարկաւոր է միայն քո ստորագրութիւնը։

— Միայն ստորագրութի՞ւնը. համեցէք։

Ու գրեցի խոշոր տառերով՝ «Անդրէեվ-Բուրլակ»։

— Շատ շնորհակալ եմ. հիմա ես հանգիստ եմ,—ասաց Օստրովսկին։

— Ի՞նչ է նշանակում։

— Կարդացէք։

Շուռ տուի թերթը ու կարդացի. «Ազնիւ խօսք եմ տալիս Ա. Ն. Օստրովսկին՝ լաւ սովորել Պատրալիզինի դերը»։

— Ի՞նչպէս, չէ, այդ ես երբէք չեմ կարող. Աւելի լաւ է՝ փող կը տամ,—ասացի ես։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ. ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. Л. Сегаль. „Крестьянское Землевладѣніе". Тифлисъ, 1902 г.

Մեր երկրի գիւղացիութեան և գիւղացիական հողատիրութեան մասին շատ քիչ աշխատութիւններ կան կովկասեան գրականութեան մէջ. ուստի Սեգալի գիրքը գալիս է լրացնելու մի ժամանակակից պակասութիւն։

Գրքի մէջ խօսվում է կովկասեան գիւղացիութեան ներկայ վիճակի մասին և արտայայտված են կարծիքներ նրա բարւոքման մասին։

Գիւղական բարեկեցութեան անմխիթար դրութիւնը հեղինակը պատճառաբանում է կուլտուրական յետամնացութեամբ, հաղորդակցութեան յարմար ճանապարհների սակաւութեամբ, հողային յարաբերութիւնների անկարգ պայմաններով, օդերևութաբանական և կլիմայական այնպիսի անպատեհութիւններով, ինչպէս են երաշտը, կարկուտը, հեղեղները, զանազան հիւանդութիւնները։

Հեղինակը աշխատում է ապացուցանել, որ մտցնելով բարեփոխութիւններ հողային յարաբերութիւնների և գիւղատնտեսութեան մէջ՝ հնարաւոր է բարձրացնել կովկասեան գիւղը և աւելացնել նրա բարեկեցութիւնը։

Գրքի այն մասը, որ պարունակում է իր մէջ տնտեսական և հողատիրական իրականութեան բնորոշումները, հետաքրքրական է, և ընթերցողը ցաւում է, որ հեղինակը չէ հաղորդում մանրամասնութիւններ աւելի ևս ընդարձակօրէն, իբրև հիմնաւորող նիւթ այս և այն ծրագիրների քննութեան համար։

Վիճելի է գրքի միւս մասը, որ ամփո-

փում է իր մէջ հեղինակի սիմպաթ. գաղափարները այն ուղիների մասին, որոնցով կարելի է լուծել գիւղացիական հողատիրութեան և տնտեսական բարեկարգութիւնները կենտրոնական Ռուսաստանի պայմաններում։

Օրէնքի հեղինակը բոլորովին բաւականանում է ... գիւղացիական ... հողատիրութեան ... տնտեսութեան ...

Այսպէս, անուղղա, ... գիւղական ... ազդեցիկ ... կարողութիւնների ...

Ա. Փ.

ՆՈՐ ՍՏԱՑՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1) Հայոց Եկեղեցին և իր պատմութիւնը, վարդապետութիւնը, բարեկարգութիւնը, արարողութիւնը, զգեստները, և նոյնը ... Օրմանեան, Բ. պատրիարքի, Պոլիս, 1912 թ., էջ 216, գ. 10 դրամ։ 2) «Հրապարակ ...», ... Ա., Տ. ..., Թիֆլիս, 1912 թ., էջ 142, գ. 50 կ.։ 3) "Армянская литература" (разсказы въ переводѣ), Из. Саркисянъ-ի, Թիֆլիս, 1912 թ., էջ 246, գ. 60 կ.։ 4) "Освѣщеніе улицъ гор. Тифлиса", ... Թիֆլիս, 1912 թ., էջ 64. 5) "1911 г. сельскохозяйственный обзоръ по Кавказу" Թիֆլիս, 1912 թ., էջ VIII+256+232. 6) "Полное собраніе романовъ А. Дюма отца", ... 7) «Շաւիղ» շաբաթաթերթի №№ 25, 26—27 և 28, Կ. Պոլիս, 1912 թ.։ 8) «Հովիւ» ... №№ 27, 30 և 31, ... 1912 թ.։ 9) «Արևելք» ... № 51, Կ. Պոլիս, 1912 թ.։ 10) "Природа и Люди" շաբաթաթերթի №№ 37, 38 և 39, Պետերբուրգ, 1912 թ.։ 11) «Մեշրութիէթ» ("Mécheroutiette") ամսագիր № 33, Պարիզ, 1912 թ.։ 12) «Աշխատաւոր ...» ... № 16, Վան, 1912 թ.։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հին-Նախիջևան, 19 օգոստոսի

Հայ դրամատիկ խմբից տ. Ցասմիկի և պ. Միրզոյեանի նախաձեռնութեամբ տեղիս սիրողների խումբը խաղաց «Պէպօն»։

Ներկայացումն անցաւ աջող։

Ներկայացումը գրաւել էր բաւականին հասարակութիւն, որը գոհ սրտով հեռացաւ թատերասրահից։ Գիտակ

ՆԱՒԵՐՆ ԻՆՉՈ՞Ւ ԵՆ ՄԻՄԵԱՆՑ ԶԳՎՈՒՄ

«Տիտանիկին» իր ողբերգական ոչնչացումից քիչ առաջ մի հետաքրքրական դէպք պատահեց։ Սօուտհեմպտոնի նաւահանգըստում կարգով կանգնել էին «Տիտանիկն» և «Նիւ-Եօրկ» շոգենաւը։ Երբ «Տիտանիկը» ճանապարհ ընկաւ, մինչև այդ կատարելապէս անշարժ մնացող «Նիւ-Եօրկը» յանկարծ տեղից շարժվեց այնպիսի ույժով, որ կըտրեց խարսխի շղթան և գնաց ուղղակի «Տիտանիկի» վրա։ Ընդհարումն անխուսափելի էր, և վերջանալու էր երկու նաւերի համար էլ ողբերգական կերպով, եթէ ցըռկանաւերը ժամանակին օգնութեան չը հասնէին։

Նոյն ձգողական ույժը աւելի վճռական կերպով երևան եկաւ և մի ուրիշ անգամ։ Անցեալ աշնան հսկայ «Օլիմպիկը» բաց ծովում 100 մետր հեռաւորութեամբ՝ «Սօկօլ» յածանաւի մօտից գնում էր։ Թւում էր, թէ նաւերը ազատ կերպով իրար կողքից կարող են գնալ. բայց երկար չը տևեց, և մի անսպասելի բան տեղի ունեցաւ. յանկարծ, առանց որևէ նկատելի պատճառի, յածանաւը քիթը դարձրեց դէպի շոգենաւն ու նրա կողքից հարուածեց՝ բաց անելով մի խոշոր ծակ։ Ծովային դատարանում գործը քննելիս՝ «Օլիմպիկը» մեղաւոր էր ճանաչված, որովհետև վերջինն իր ժամանակին եկող յածանաւին ճանապարհ չէր տուել։ Ի հարկէ, դատարանի այդ կերպ վճիռն անուղիղ էր. այստեղ տեղի էր ունեցել կատարելապէս չը նախատեսված մի հանգամանք, նաւերի ձգումը, որ կասեցնել անկարելի էր։

Նաւերի այդ կախարդական ձգման պատճառը ծրն է։ Վտանգներից խուսափելու հնարաւորութիւն ունենալու համար՝ անհրաժեշտ է այդ հարցը պարզել։ Վերջերս նաւագներն զբաղվում էին նաւերի ձգման պատճառների հետախուզութեամբ, և նրանց աջողվեց որոշ չափով լուսաբանել այդ հարցը։

Երևոյթի պատճառները զուտ ֆիզիկական են, որոնք մեզ հասկանալի կը լինեն, եթէ նախապէս ջրանցքներում հոսող ջրերի հոսման պայմանները գիտենք։ Մեզ համար հետաքրքրական կը լինի, երբ ջուրը ջըրանցքի լայն մասից աւելի նեղն է անցնում։

Հեշտ է ցոյց տալ, որ ջրանցքի լայնութեան ուղղութեամբ մի բոպէի ընթացքում հոսող ջրի քանակը պէտք է միակերպ լինի ջրանցքի թէ լայն և թէ նեղ մասերում։ Իրօք, եթէ երբևիցէ նեղ մասով աւելի շատ ջուր անցնէր, քան թէ լայնով, այդ պիտի նշանակէր, որ հեղուկի որոշ մասը լայն և նեղ տարածութիւնների միջև կորչում է. այդտեղ ջուրն անընդհատ պիտի շատանար. բայց դա իրականութեան չէ պատասխանում։

Բայց եթէ ջրանցքի լայն մասով հոսող ջրի քանակութիւնը միակերպ լինէր, թէ նեղ և թէ լայն մասում, այն ժամանակ պարզ է, որ արագութիւնը միակերպ չը պիտի լինէր. նեղ մասում շատ աւելի արագ պիտի լինէր, քան լայն մասում։

Այդ բանը պարզ է նրա համար, որ ջըրանցքի լայն մասի լայնութիւնը նեղ մասում փոքրանում է, որ աւելի քիչ լայնութիւն ունի, բայց աւելի շատ երկայնութիւն. ի միջի այլոց երկու կէտերի էլ ըստ լայնութեան անցնելու ժամանակը միակերպ պէտք է լինի. չէ՞ որ նրանք ջրի հաւասար ծաւալ են բովանդակում։

Այժմ տեսնենք, թէ ի՛նչպէս է ջրի պատերի վրա արած ճնշումը փոխվում լայնից նեղին անցնելիս։ Օրինակի համար վերցնենք լայն և նեղ մասերի սահմանում գտնված ջրի մի բարակ շերտը։ Լայն մասում նա դանդաղ էր շարժվում, իսկ նեղում արագ. նշանակում է ուրեմն, որ նա ետևից աւելի մեծ ճնշում է կրում, քան առջևից. այլ կերպ նա չէր կարող իր շարժումն արագացնել։ Դրանից պարզապէս հետևում է, որ լայն ջրանցքում, վերոյիշեալ բարակ շերտի ետևում ջրի ճնշումն աւելի շատ է՝ քան առաջինում, նեղ մասում։

Այդպէս, ուրեմն, մենք ցոյց տուինք, որ նեղ ջրանցքը ներհոսելով՝ ջուրն սկսում է թեթև կերպով պատերին բախել։ Նոյնն առաջ կը գայ և այն ժամանակ, երբ ջուրն ինքն անշարժ է մնում, իսկ շարժվողները ջրանցքի պատերն են։

Երբ ծովում մի շոգենաւ միւսի մօտով է լողում, ստացվում է շարժվող ջրանցքի նման մի բան։ Այդ ժամանակ ջուրը լայն մասից նեղն է հոսում, պակասեցնելով պատերի վրա արած իր ճնշումը, այսինքն քիչ ույժով բախելով նաւերի կողքերին։ Դժուար չէ նախատեսել, թէ ինչ պիտի առաջանայ. նաւերը՝ շնորհիւ իրանց կողքերին հասնող բախումների յանկարծական նուազման՝ մօտենում են իրար, որի ժամանակ փոքր նաւը, որպէս աւելի թեթևը, սկսում է աւելի արագ կերպով շարժվել։

Այժմ, երբ մենք երևոյթի ֆիզիկական պատճառը գիտենք՝ նրա միւսած բոլոր մանրամասնութիւնները մեզ հասկանալի են լինում։ Հասկանալի է, թէ ինչու ձգումն առանձնապէս ուժեղ է լինում, երբ մեծ նաւը արագ կերպով տարվում է փոքրի մօտ. հասկանալի է, թէ ինչու «Օլիմպիկին» պատահած դէպքում, յածանաւը քիթը դարձրեց դէպի նրան։ Հասկանալի է վերջապէս, թէ ինչու նաւերի ձգումները իրանց մասին խօսել տուին միայն վերջին տարիներս. թէև ծովագնացութիւնը շատ հին է, ինչպէս ինքը մարդկութիւնը. առաջ այդպիսի հսկայական նաւեր չէին շինվում։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բագու, 25 օգոստոսի

«Հորիզոն» թերթը մի տարօրինակ առաջարկութիւն էր արել, որ Վեհափառ Կաթողիկոսը նախ քան պատասխանելը մինիստրութեան պահանջներին՝ պիտի այդ խնդիրը հրապարակական քննադատութեան ենթարկի։

«Մշակի» մէջ ես այս առաջարկութիւնը անիրագործելի խորհուրդ էի անուանել և անտեղի։ Ահա «Հորիզոնը» փոխանակ որևէ լուրջ հիմք բերելու թէ ես սխալվում եմ, ըստ հայկական սովորութեան, աշխատում է իբր թէ վիրաւորել ու ինձ անուանում է «տէրտէրների մօնթ»։ Ի՞նչ կապ կայ բուն խնդրի և այս անխելք հայհոյանքի միջև։ «Հորիզոնի» աշխատակիցները կամ ճեմարանի կամ հոգևոր դպրոցների աշակերտներ են և իրանց կեանքը հէնց անցրել են կամ վարդապետների խցերի մօտ կամ տէրտէրների հետ, եկեղեցիների բակերում գտնվող դպրոցներում, իսկ ես պատրաստական դասարանից եղել եմ գիմնազիայում, ուրեմն պարզ է, որ իրանք իսկական մօնթեր, տիրացուներ և սարկաւագներ են, բայց ուրիշին են անուանում իրանց անունով։

Ըստ էութեան ես չեմ խօսում, որովհետև սկզբունքով ես դէմ եմ և գիտեմ, որ Վեհափառ Կաթողիկոսը շատ լաւ գիտէ իր անելիքը, որովհետև նոյնիսկ ոչ մի հնար էլ չը կայ կատարելու «Հորիզոնի» ցանցառ առաջարկութիւնը։ Կաթողիկոսը հօ չէ կարող դիմել լրագիրներին և ուղարկել նրանց՝ իր ստացած գրագրութիւնները և խնդրել պատասխան գրելու, որպէս և չէ կարող հօ ժողովներ, միտինգներ նշանակել՝ հրապարակական պատասխան պատրաստելու։ Բայց ես մատնանիշ եմ անում այն երևոյթը, որ հայ մամուլը չէ կարողանում բանակուի ժամանակ խսկոյն հակառակորդի անձնականին չը դիպչել, չէ կարողանում մի որևէ կերպ գարձեալ չը հանոյել կամ չը վիրաւորել։ Մամուլը պիտի նախ և առաջ ճըշմարտութիւն տարածէ. իսկ կան թերթեր, որոնք բոլորովին չեն ամաչում ամեն օր գիտակցական սուտ գրելու։

«Հորիզոնը» գրում է, որ ամեն մի հաստատութիւն և նոյնիսկ օրէնսդրական հիմնարկութիւնները հրապարակական քննութեան են ենթարկում համանման խնդիրները։

Ե՞րբ և ո՞ր հիմնարկութիւնը կամ հաստատութիւնը ստացել է մինիստրութիւնից որևէ պահանջ և դիմել է մամուլին կամ ժողովրդին և հրապարակական քննութեան է ենթարկել իր պատասխանը։

Գ. Ենգիբարեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Պետերբուրգում նորից են լուրեր տարածվել ամնիստիայի մասին, որը իբր թէ յայտարարվելու է Ռոմանովների Տան 300-ամեակի յոբելեանական հանդէսների ժամանակ։ Ամնիստիայի հարցը պաշտօնապէս դեռ ևս չէ յարուցվել և չի էլ վճռված, թէ ինչ բնոյթ կունենայ և ինչ չափեր կը հասնի։ Հարցը քննութեան կենթարկվի մօտ ժամանակներս մինիստրների խորհրդի մէջ։ Ցայտնի է առ այժմ այն միայն, որ մինիստրների խորհրդի աչքի ընկնող անդամներ, արդարև, կողմնակից են ամնիստիա շնորհելուն և մտադիր են նրա մէջ մտցնել մի շարք քաղաքական և մամուլի վերաբերեալ գործերի պատիժների պակասեցումը և ներումն շնորհելը։ Ամնիստիայի վերաբերեալ նիւթեր դեռ ևս չեն սկսել հաւաքել և առ այժմ խնդիրը միայն մտքերի փոխանակութեան նիւթ է ծառայում կաբինետի առանձին անդամների միջև։

✦ Պետերբուրգի համալսարանի ուսանողների թիւը պակասել է մէկ ու կէս հազարով։

✦ Ռիգայում, սեպտեմբերին, նահանգական դատարանում քննվելու է մի արտակարգ գործ։ Մի աղջիկ մեղադրվում է իր հօր ու եղբօր հետ կենակցելու յանցանքում, որոնցից ունի մի քանի զաւակներ։

✦ Արդաբիլից հաղորդում են, որ քաղաքում շահսէվանները ամեն կողմեր նամակներ են ուղարկում, կոչ անելով բոլոր շահսէվան ցեղերին միանալ ռուսների դէմ կռիւ մղելու նպատակով։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

27 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Քաղաքապետը որոշեց երեք ամսով կալանաւորել «Гроза» թերթի խմբագրին օգոստոսի 26-ի համարում «Կապալներն ու ջհուդները», «Հարկաւոր են մի շարք վերաքննիչ թիւններ» յօդուածները զետեղելու համար։

Ներքին գործերի մինիստրութեան միջգերատեսչական խորհրդակցութիւնը ցանկալի համարեց Պետերբուրգում հիմնել մայրականութեան և մանկութեան պաշտպանութեան համառուսական խնամատարութեան կենտրոնական ինստիտուտ, որի նպատակը պէտք է լինի տեսական գիտելիքներ տալ ծննդկանների և երեխաներին խնամք տանելու մասին, նոյնպէս և մանուկների մահացութեան դէմ կռւելու միջոցներ որոնելու մասին։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Նիւ-Եօրկից Չէրսի սկսած աւտոմօբիլային արշաւի ժամանակ, աւտոմօբիլներից մէկը մտաւ հանդիսատես ամբոխի մէջ։ Վեց հոգի, ի թիւս որոց և աւտոմօբիլավարը, սպանված են, 20 հոգի վիրաւորված։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
(Ամառնային երթևեկութիւն)
(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ.—Արագ գնացքը № 2—10 ժ. 8 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 12 ժ. 30 ր., Գանձակ 2 ժ. 58 ր., Եւլախ 4 ժ. 29 ր., Հաջի-Կաբուլ 8 ժ. 7 ր. երեկ., Բագու 11 ժ. 13 ր. գիշ.։ Պօստաւոր գնացքը № 4—12 ժ. 10 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 3 ժ. 4 ր. գիշ., Գանձակ 6 ժ. 14 ր. առ., Եւլախ 8 ժ. 13 ր., Հաջի-Կաբուլ 12 ժ. 48 ր. ցեր., Բագու 5 ժ. 20 ր. ցեր.։ Մարդատար գնացքը № 6—2 ժ. 44 ր. ցեր., հասնում է Աղստաֆա 5 ժ. 34 ր., Գանձակ 8 ժ. 42 ր. երեկ., Եւլախ 10 ժ. 39 ր. գիշ., Հաջի-Կաբուլ 3 ժ. 21 ր. գիշ., Բագու 7 ժ. 38 ր. առ.։ Խառն գնացքը № 106 (III կամ IV կարգի վագոններով, երբ կարևորութիւն զգացվի)—4 ժ. 37 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 44 ր. առ., Գանձակ 1 ժ. 5 ր. ցեր., Եւլախ 4 ժ. 13 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ 11 ժ. 45 ր. գիշ., Բագու 5 ժ. 54 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄ.—Արագ գնացքը № 11—10 ժ. 44 ր. գիշ., հասնում է Միխայլովօ 1 ժ. 40 ր. գիշ., Բաթում 8 ժ. 58 ր. առ.։ Պօստաւոր գնացքը № 3—9 ժ. 41 ր. ցեր., հասնում է Միխայլովօ 1 ժ. 59 ցեր., Բաթում 11 ժ. 36 ր. գիշ.։ Մարդատար գնացքը № 5—6 ժ. 36 ր. եր., հասնում է Միխայլովօ 10 ժ. 38 ր. գիշ., Բաթում 7 ժ. 26 ր. առ.։ Խառն գնացքը № 107 (III կամ IV կարգի վագոններով, երբ կարևորութիւն զգացվի) 6 ժ. 18 ր. առ., հասնում է Միխայլովօ 1 ժ. 32 ր. ցեր., Բաթում 4 ժ. 31 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ.—Պօստաւոր գնացքը № $^{74}/_{75}$—12 ժ. 40 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 7 ժ. 54 ր. առ., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 24 ր. ցեր., Էջմիածին 4 ժամ 40 րօպ. ցեր., Ուլուխանլու 5 ժ. 7 ր. ցերեկվայ (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 9 ժ. 50 ր. եր., Ջուլֆա 11 ժ. 21 ր. գիշ., Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № $^{78}/_{79}$ (միայն II և III կարգի վագոններով)—7 ժ. 8 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 2 ժ. 18 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ 5 ժ. 56 ր. գիշ., Էջմիածին 11 ժ. ցեր., Ուլուխանլու 11 ժ. 26 ր., Երևան 12 ժ. 19 ր. ցեր.։ Մարդ.-ապրանքատար № $^{108}/_{109}$—11 ժամ 28 րօպ. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա 7 ժ. 28 ր. եր., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 27 ր. գիշ., Էջմիածին 5 ժ. 40 ր. գիշ., Ուլուխանլու 6 ժ. 15 ր. առ., Երևան 7 ժ. 23 ր. առաւօտեան։

ԲՈՐԺՈՄ.—Մարդատար գնացքը № $^{7}/_{8}$—7 ժ. 58 ր. առ., հասնում է Գօրի 10 ժ. 43 ր., Բօրժօմ 1 ժ. 39 ր. ցեր., Մարդատար գնացքը № $^{9}/_{10}$—3 ժ. 5 ր. ցեր., հասնում է Գօրի 5 ժ. 48 ր. ցեր., Բօրժօմ 8 ժ. 41 ր. երեկոյեան։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—Արագ գնացքը № 1—9 ժ. 56 ր. եր., Պօստաւոր գնացքը № 3—8 ժ. 56 ր. առ.։ Մարդատար գնացքը № 5—5 ժ. 51 ր. ցեր.։ Խառն գնացքը № 107—4 ժ. 56 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Արագ գնացքը № 12—9 ժ. 18 ր. առ.։ Պօստաւոր գնացքը № 4—11 ժ. 15 ր. գիշ.։ Մարդատար գնացքը № 6—1 ժ. 59 ր. ցեր.։ Խառն գնացքը № 106—3 ժ. 40 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—Պօստ. գնացքը № $^{72}/_{73}$—7 ժ. 26 ր. առ., Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № $^{74}/_{75}$—8 ժ. 33 ր. եր.։ Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № $^{80}/_{81}$—12 ժ. 48 ր. ցեր.։

ԲՈՐԺՈՄԻՑ.—Մարդատար գնացքը № $^{7}/_{8}$—7 ժ. 8 ր. առ., Մարդատար գնացքը № $^{9}/_{10}$—9 ժ. 8 ր. երեկոյեան։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

«606»-Ի ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին եռեարգային։

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։

Գ. Ե. ԴՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՄԲՐՈՒՄՕՎԱ-ՄԵԼԻՔԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Մ. Լ. ՌԵՆԻԳԵՐ-ԱՐԵՇԵՎԱ—6—7 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.։

Զ. Ա. ԹԱՌՈՒՄԵԱՆ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. քննութիւն արեան, մէզի և այլն։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—85

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Գ. ԵՒ Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑՆԵՐԻ

Թիֆլիսում (Նիկոլայէվսկայա փող. № 36, Վորոնցովի արձանի մօտ)։

Մանրամասն տեղեկութիւններ տրվում են Կուրսերի գրասենեակը ամեն օր՝ երեկոյեան ժամը 4—7-ը։

(ա. օ.) 579. 25—15

ԵԴԵՍԻԱՅԻ եկեղ.-ծխ. օրիորդաց եռամեայ և տղայոց քառամեայ դպրոցների համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

ուսուցչուհիներ

հայոց և ռուսաց լեզուների, թւաբանութեան, ձեռագործի և միւս երկրորդական առարկաների համար։ Տարեկան 350 ր. ռոճիկ իւրաքանչիւրին, երկուսին մի սենեակ, վառելիք և ծառայ։ Ստանձնող ուսուցչուհին կունենայ շաբաթական 25—26 դաս և հերթապահ վերակացութեան պաշտօն։ Ցանկացողները թող անյապաղ դիմեն հոգաբարձութեան հետևեալ հասցէով. Черезъ г. Моздокъ, въ м. Эдиссію, Попечительству армянскихъ училищъ.

Հոգաբարձութիւն

630. 2—1

Наша Азбука

Иллюстрированная оригинальными рисунками изъ кавказской жизни и приспособлен. для кавказскихъ школъ.

Составили В. С. и Ш. Х.

Цѣна 30 коп.

Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին։

(Հ. Հ.) 620. 10—2

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎԵԱՆԻ

ՀԱՑԱՐՓԷՇԷՆ

լոյս տեսաւ։ Արժէ 8 կոպ.

100 հատը 6 ր. 50 կ. կանխիկ, ուղարկելը մեր ծախքով։ Դիմել՝ Тифлисъ, Большая-Ванкская, № 30. Екатеринѣ Конст. Абовьянъ, նաև գրավաճառներին։

(Հ.) 590. 3—3

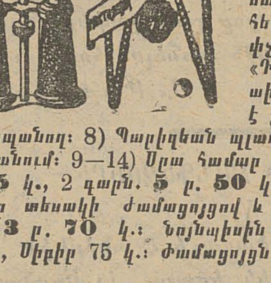

Զեղած դեպք!!! Միայն 2 ր. 95 կ.

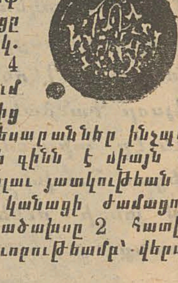

Ուղարկում ենք հետևեալ 14 արժէքաւոր իրերը. 1) Ցամաքոտ գրպանի շքեղ և գեղեցիկ ժամացոյց «Անկեր» (ոչ-ցիլինդր) անգլիական սև պողպատից, գլխից լարվող 36 ժամը մէկ անգամ, ընթացքը ճշգրիտ 15 քարով։ 2) Նորաձև շքեղ շղթայ, իսկ կանանց համար պարանոցի շղթայ։ 3) Բրելօկ կենսամատօգրաֆ հետաքրքր. նկար. կամ կողմնացոյց։ 4) Ջամէջ քսակ ժամացոյցը փչանալուց պահպանելու համար։ 5) Ֆիզիկիկ մատանի ամբրիկ. «Պուրլէ» ոսկուց պարիզեան ակնով։ 6) Թատրոնական բինօկլ. 4 ախրոմատիկ. ապակիով սովորական մեծութեան, որ մօտեցնում է շատ հեռու տարածութեան վրա։ 7) Ժամացոյցը գողերից պաշտպանող։ 8) Պարիզեան պլատօգրաֆ, որ կէտ առ կէտ ցոյց է տալիս ամենատեսակ տեսարաններ ինչպէս բնականում։ 9—14) Սրա համար 6 հատ շատ հետաքրքրական նկարներ։ Ամբողջ զարդիտուրի գինն է միայն 2 ր. 95 կ., 2 զարդ. 5 ր. 50 կ., 4 զարդ. 10 ր. 50 կ.։ Վերոյիշեալ զարդիտուրը ամենայաւ յառաջութեան և բարձր տեսակի ժամացոյցով և իրերով 3 ր. 95 կ., 2 զարդ. 7 ր. 40 կ.։ Զարդիտուր կանացի ժամացոյցով—3 ր. 70 կ.։ Նոյնպիսին 3 փական ունեցող ժամացոյցով 1 ր. թանգ։ Ճանապարհածախսը 2 հատին 40 կ., միերը 75 կ.։ Ժամացոյցն ուղարկվում է ճշգված մինչև րօպէն և 8 տարվայ երաշխաւորութեամբ՝ վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի։

Հասցէագրել՝ Т-во „ЗАРЯ". ВАРШАВА. Отд. 67.

Խնդրում ենք հասցէն կտրել և ամուր կպցնել ծրարին կամ բացիկին։

(ա. 8) (В. 44375) 2—1

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՒ.-ՔԱՀ. ԵՐԶՆԿԵԱՆՑԻ

Վաճառվում են Կենտրոնականում

1) «Թւաբանական խնդիրներ եւ օրինակներ», I և II տարի, ըստ Գօլդենբէրգի, 9 տպ.		30 կ.
2) Նոյնից » » » III և IV »	5 տպ.	35 կ.
3) «Քրիստոնէական բարոյագիտութիւն», I տպ.		50 կ.
4) «Ցարրական աշխարհագրութիւն» Ընդհանուր և Հայաստանի		60 կ.
ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԳՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԻ ՄՕՏ		
5) «Քրիստոնէական բարոյագիտութիւն», բարեփոխած, II տպ.		50 կ.
6) «Ուսումն Աստուածպաշտութեան», պատկերազարդ, II տպ.		50 կ.
7) «Պատմութիւն Մանկավարժութեան»	1 ր.	»
8) «Դասաւանդման խորհուրդներ»		20 կ.
9) «Բնախօսութիւն» Ֆօսթէրի պատկերներով.		30 կ.

Հեղինակից (II мужская гимназія) կամ Զըկենեանց եկեղեցի) պահանջողները, ցանկացած գրքերի քանակութեան համեմատ, օգտվում են՝ 20, 25 և 30%/₀ զեղչով. ուղարկվում են և վերադիր վճարով։

(Կ. Հ.) 612. 3—3

ԳԻՐ ԵՒ ԿԵԱՆՔ

ԿԱԶՄԵՑԻՆ

ՅՈՎ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ եւ ՆԱՐ-ԴՈՍ

Երես 624.

Գինն է 1 ր. 25 կոպ.

(Հ. Հ.)

ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ

Հայոց ծխական դպրոցների բարձր դասարանների, թեմական դպրոցների ստորին դասարանների և պետական միջնակարգ դպրոցների համար։

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին։

584. 6—6

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ

Ինժեներ Ի. Ս. Պոպոզովի

Թիֆլիս, Ելիզավետին. փ. № 164, անկիւն Բակինսկայա փ.։ Տելէֆօն № 10—93.

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ԿԱՆ

ՑԵՄԵՆՏ ԵՐԿԱԹԵ ԳԵՐԱՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹ—անկիւնի, կաթսայի, բրֆինօյ, տանիքի՝ սև և ցինկով պատած։ ԱՍՖԱԼՏ սրգրանեան։ ԳՈՒԴՐՕՆ, կրակի դիմացող աղիւս և կաւ։ Շինութեան և փուչ ԱՂԻՒՍ, ԿՂՄԻՆՏՐ մարսէյլեան տեսակի և այլ առարկ.։ Աղիւսի սեփական գործարան Թիֆլիսում։ Ամեն տեսակ շինարարական նիւթեղէն. համար տրված պատուէրները կատարվում են շուտափոյթ։

(Հուս. Կ.) 617. 50—3

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный